

Bladgroen

is een uitgave van de Milieuvereniging Land van Cuijk

Bladgroen met o.a.:

Glysofaat-zaak

Het verhaal van een tuin

Proefboerderij Vredepeel

Voorjaar
JAARGANG 42 - NR. 1
April 2021

*Milieuvereniging Land van Cuijk ...
bezigt voor een beter milieu*

COLOFON

BLADgroen is het verenigingsblad van de Milieuvereniging Land van Cuijk. Het informeert leden en anderen over natuur en milieu in de ruimste zin. Het verschijnt in een oplage van circa 250 stuks.

Redactie BLADgroen:

Sylvia van Duijnhoven (eindredactie)
tel. (0485) 530890 - bladgroen@mlvc.nl
Wygard Braspenning
Jan Reijnen.

BLADgroen verschijnt in principe drie maal per jaar. Copy dient verband te houden met 'natuur en milieu in de ruimste zin des woords' in het Land van Cuijk. Iedereen kan artikelen schrijven, de redactie bepaalt of deze in overeenstemming zijn met het huishoudelijk reglement van BLADgroen. Overname van tekst met bronvermelding is toegestaan.

Opmaak en druk: dot-Kom Design

Dagelijks bestuur:

Theo Wijnhoven, voorzitter
Jan Reijnen, secretaris
Harrie van de Wetering,
penningmeester ledenadministratie

Secretariaat MLvC:

Beerseweg 10, 5451 NS Mill.
Tel. (0485) 45 10 71
secretariaat@mlvc.nl

Banknr: NL85 TRIO 0197 9101 30

Lidmaatschap:

Het lidmaatschap bedraagt minimaal € 17,50 per jaar voor leden-abonnees. Voor elk volgend lid uit het gezin of andere levensvorm geldt een bedrag van € 2,50 per jaar. Het lidmaatschap kan ieder moment ingaan. De contributie wordt geheven vanaf de maand waarin men lid is geworden en is evenredig aan het aantal maanden van het jaar waarin men lid is geworden. Het lidmaatschap wordt automatisch voor een jaar verlengd, tenzij uiterlijk 30 november van het lopende jaar bericht van opzegging is ontvangen. Donateurs m/v, die minimaal € 17,50 betalen ontvangen ook BLADgroen. Aanmelden kan bij het secretariaat.

De MLvC is aangesloten bij de Brabantse Milieu-Federatie (BMF) te Tilburg.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Proefboerderij Vredepeel	4
Transitie van de landbouw	6
Luchtkwaliteit binnenshuis	7
Het verhaal van een tuin	8
Persbericht 'Stank op de kaart'	12
Column - polderen	13
Glysofaat-zaak tegen College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen	14
Gesloten bestuurscultuur	16
De knuppel in het hoenderhok of de hand in eigen boezem	19
De Kuilen	22
Gezondheid in de tang van de landbouw	24
Geachte koning	26
Herenboeren in het Land van Cuijk	28
Het bomenproject	29
Granuliet in de Kraaijensbergse plassen	30

Voorwoord

Bladgroen april 2021

Deze Bladgroen is gevuld met vele artikelen. Een aantal daarvan heeft grond of bodem als onderwerp. Zo hebben leden van het burgerinitiatief tot behoud van het weidelandschap uit Drenthe en Friesland een Grondrede (in plaats van een troonrede) geschreven, en is er een artikel over de transitie van de landbouw vanuit boerenstandpunt geschreven. Verder is er een artikel over de proefboerderij in Vredepeel, waar de bodem een belangrijk onderwerp van onderzoek is, en een artikel over schimmels en virussen, dat ingaat op ons omgaan met grond. Een andere manier van omgaan met grond is te lezen in het

verhaal van een tuin.

Andere onderwerpen zijn het bomenproject in het kader van ons 40-jarig jubileum, de plannen op 'De Kuilen' in Langenboom, de plannen voor een herenboerderij in het Land van Cuijk, de strijd tegen Roundup en de luchtkwaliteit binnenshuis.

Tot slot hebben we een artikel over de gesloten bestuurscultuur en haar invloed op leefomgeving en milieu, een artikel over granuliet in de Kraaijbergse Plassen, een artikel over de vraag of kernenergie zonder meer afgewezen moet worden en natuurlijk een column van onze voorzitter.

In de volgende Bladgroen willen we

aandacht besteden aan de gemeenteraadsverkiezingen van 24 november voor de nieuw te vormen gemeente Land van Cuijk. Hebben jullie vragen die we aan de politieke partijen zouden moeten stellen, geef die dan vóór 29 april door via bladgroen@mlvc.nl.

De redactie

Proefboerderij Vredepeel

Door Theo Wijnhoven en Wygard Braspenning

Op proeflocatie Vredepeel van WUR -Wageningen Universiteit en Research is de bodem een belangrijk onderwerp van onderzoek. De boerderij ligt nog aan onze kant van de Middenpeelweg maar net buiten het Land van Cuijk. We hadden daar een gesprek met Marc Kroonen, contactpersoon onderzoek en bedrijfsleider.

De proefboerderij

De missie van de proeflocatie in Vredepeel is kennis ontwikkelen en doorsluizen naar de praktijk. Daarvoor worden er professionele praktijkproeven gedaan en gastcolleges gegeven door onderzoekers. Daarnaast worden resultaten in verschillende evenementen gepresenteerd.

Er wordt onderzoek gedaan aan diverse akkerbouwgewassen, industriegroenten, vollegroendsgroenten, ruwvoerdersgewassen en "nieuwe" gewas-

sen. Onderzoek en kennis-ontwikkeling betreffen vooral bodemkwaliteit, bodemgezondheid, bemesting, gewasbescherming en teeltoptimalisatie. De locatie beschikt over ongeveer 150 ha jonge ontginningsgrond (droogtegevoelige, leemarme tot zwaklemige veldpodzol). Deze bodem ontwikkelt zijn opvallende gelaagdheid doordat mineralen met regenwater uit de bovenste lagen wegspoelen en dieper in de bodem neerslaan. Podzobodems zijn niet erg vruchtbare bodems die vooral in het zandlandschap te vinden zijn. Een deel van het bedrijf is biologisch. Daarnaast worden veldproeven uitgevoerd op lössgronden in Zuid-Limburg, samen met Stichting Proefboerderij Wijnandsrade.

Op een deel van de locatie wordt biologisch geteeld. Door uitgekende gewaswisseling wordt de bodemdynamiek gestuurd en de biodiversi-

teit bevorderd. Bij monoculturen wordt de bodem op den duur eenzijdig van samenstelling en gaat gewasproductie achteruit. Gras is een van de weinige gewassen die in continue teelt kan groeien, mits goed verzorgd.

Agrarische sector

Hoewel wij eigenlijk vooral kwamen om over de bodem te praten was het onvermijdelijk om het over de agrarische sector in meer algemene zin te hebben. Nederland is een uitgesproken vruchtbaar land voor de landbouw, om de eenvoudige reden dat het in een rivierdelta ligt. Daarnaast is het een zeer dichtbevolkt land, zoals elke rivierdelta in de wereld dichtbevolkt is. Marc Kroonen stelt dat we in Nederland heel veel kennis hebben die ons in staat stelt met de beperkte oppervlakte aan landbouwgrond een goede en veilige voedselproductie

Foto: Locatie Vredepeel

te realiseren en de uitdaging is om elke vierkante meter goed te benutten. Waarbij er door de landbouw gestreefd wordt naar een balans in belasting en opbrengst van de grond. Wygard en Theo hebben zo hun twijfels over de intensiteit van o.a. de landbouwproductie. We snappen dat in onze vrije-markt-economie het de vraag van de consument is die een rol speelt in het opdrijven van de intensivering. Zo van: u vraagt, wij draaien. Daar komt nog bij dat die consument gewend is geraakt aan lage prijzen voor ons voedsel. Om een voorbeeld uit de vleesproducerende en -verwerkende sector te geven: als de klant op grote schaal de kiloknaller koopt, dan zal de kippenboer gaan intensiveren: meer kippen in de stal. En dus nemen de gezondheidsrisico's toe.

Ecologische voetafdruk

Het aloude uitgangspunt van vruchtwisseling wordt op deze proefboerderij verder ontwikkeld om op basis van wetenschappelijke inzichten de bodemgezondheid en de biodiversiteit in de bodem te sturen en te gebruiken voor de productie. Biologische landbouw leidt tot lagere opbrengst en daar staat onvoldoende vraag -of eigenlijk bereidheid om de lagere opbrengst door hogere prijzen te compenseren- uit de markt tegenover. Daarnaast is de vergelijking van de ecologische voetafdruk tussen regulier en biologisch erg moeilijk omdat het bijna onmogelijk te bepalen is welke elementen die tot een product leiden allemaal wel of niet meegeteld moeten worden. En dan gaat het alweer snel over de rol van de markt, de consument, de banken en de overheid. 'De boer' zit vaak klem tussen regeldruk van de overheid, financie-

ringseisen van de bank, internationale prijzen en keuzes van de consument. Dat leidt nog steeds tot schaalvergroting.

Om te overdenken

Het woord balans is terecht gevallen. Op deze proefboerderij gaat het over balans in de bodem waarbij zoals Marc stelt de omgeving waarin geproduceerd wordt ook van belang is.

wijze geproduceerd en op grote schaal ingezet. Daar lijkt voor ons de balans door verstoord te raken. Hoewel alle genoemde partijen invloed hebben, is de individuele verantwoordelijkheid nooit ver weg. Maar het is de overheid die alle belangen goed moet wegen. Wij stellen vast dat de agrarische lobby in Den Haag bij politieke partijen als het CDA maar ook de VVD veel invloed heeft. Blijft voor ons de taak over

▲ Foto: Vredepeel grond_bodem_soil_gras

Op andere proeflocaties worden onderzoeken gedaan naar balans voor de biodiversiteit van de gewassen boven de grond. Vanuit de milieuvereniging vinden we de balans met de grotere omgeving, het leefmilieu, zeer belangrijk. De boer die zich netjes aan de regels houdt mag kunstmest en glyfosaat gebruiken. Beide producten hebben hun oorsprong in de natuur maar zijn vervolgens op industriële

om invloed op beleidsvorming en uitvoering ten gunste van ons leefmilieu verder op te voeren.

Transitie van de landbouw

Transitie van de landbouw zal zonder de boeren niet kunnen. Dus naar hun argumenten luisteren is zinvol al was het maar om de tegenargumenten te kunnen geven. Luisteren naar boeren die met hun trekkers de boel op zijn kop zetten en intimideren vinden wij heel moeilijk.

Als bijdrage aan de meningsvorming hebben we daarom Jos Verstraten gevraagd om zijn kijk op de transitie voor ons op te schrijven.

Voor de volgende Bladgroen staan we open voor de reacties van lezers.

▲ Jos Verstraten

De stikstofuitspraak van de Raad van State houdt Nederland al bijna 2 jaar in een 'lockdown' en wordt een 'gamechanger' genoemd. Corona is die andere. Het Parijsakkoord is de volgende en staat als stip aan de horizon. Deze 3 komen bij elkaar en gaan de 'transitie' waar al decennia over gesproken wordt in een versnelling brengen. Transitie doet altijd pijn, in tegenstelling tot een evolutie. In een moderne democratische samenle-

ving dien je op dat proces van transitie regie te voeren met oog voor de minderheden. Het kabinet dat zich het 'groenste kabinet ooit' noemde bleek echter toch vooral gefocust te zijn op het kunnen blijven doen wat we deden. Terwijl de commissie Remkes toch duidelijk aangaf: Niet alles kan, niet overal.

Dat vraagt om keuzes maken. Keuzes uit het verleden hebben ons tegen een betonnen stikstofmuur laten

knallen. De vraag die dan opkomt: breek je die muur alsnog af, of ga je er omheen? Daar blijven we nu in hangen in een sterk gepolariseerd politiek klimaat dat aan elkaar hangt van partijen buitensluiten en compromissen sluiten, en daarmee verzwakt. MOB en Urgenda wonnen rechtszaken tegen de staat, omdat de staat zich niet aan haar eigen afspraken hield. Het menselijk vlees is zwak en schuift problemen voor zich uit, of ontkent ze. De euforie van die gewonnen rechtszaken lijkt echter van korte duur, gezien de peilingen. De enige factor die Nederland weerhoudt om op een rechtse regering af te stevenen is de onwil van fatsoenlijke partijen om met de PVV te regeren. Dat boeren in het algemeen op conservatieve partijen stemmen is bekend. Omdat ze totaal geen vertrouwen hebben in de progressieve partijen, en dat wantrouwen is wederom bevestigd door met name de D'66-er Tjeerd de Groot. Maar de onvrede in de samenleving zit veel breder. Het lijkt er steeds meer op dat de transitie nog slechts gedragen wordt door elitair links. Voor de rest is het een 'moetje'. En dat is

Jos Verstraten en zijn zoon Lukas

Luchtkwaliteit binnenshuis

Door Geert Verstegen

zonde, want zo komen we niet verder en blijven we doormodderen.

Wij boeren in het Land van Cuijk zijn de afgelopen 5 zomers 1 keer verzoopen (2016) en 3 keer verdroogd (2018, 2019 en 2020). Beregeningsinstallaties draaiden overuren. Als melkveehouder wil ik gras telen voor onze koeien, en gras heeft als groot nadeel dat het véél en vaak vocht nodig heeft. Het alternatief was mínder gras en meer mais telen of meer voer aankopen. Maar door méér voer aan te kopen wordt je kringloop groter, en we willen hem juist kleiner. Meer mais en minder gras betekent meer soja nodig. Minder voer telen betekent ook een groter overschot aan mest. Minder koeien houden is ook geen optie. Uiteindelijk blijft er dan één oplossing over: een extra beregeningsinstallatie kopen om het gras van water te kunnen voorzien. En zo verleg ik het probleem naar de beschikbaarheid van grondwater, wat ook een onzekere factor is. Niet omdat het er niet is, maar op het moment dat er schaarste ontstaat er een verdelingsdiscussie op volgt.

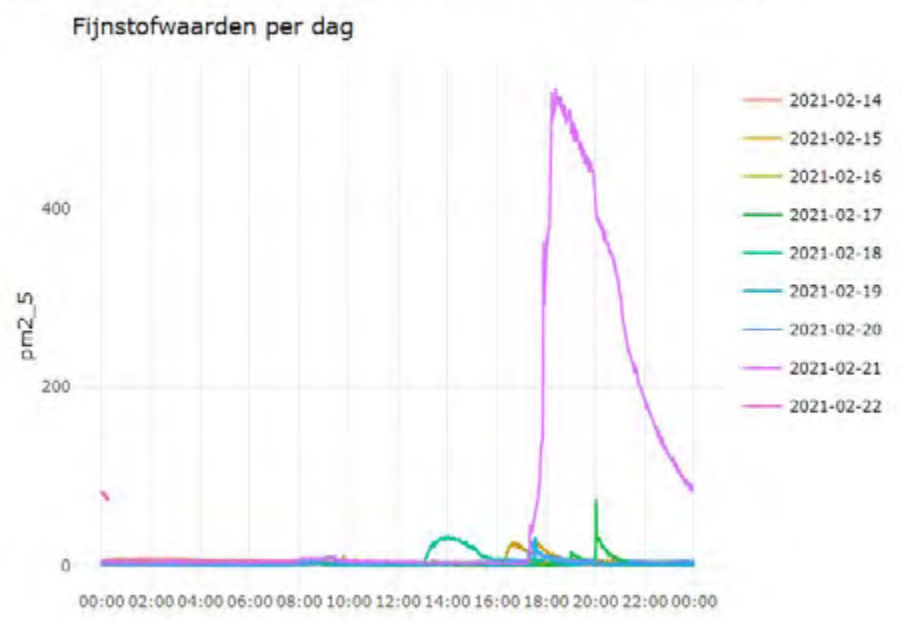
Hoe los je het op? We hebben leergeld betaald bij de energietransitie. Belachelijk hoge subsidies op Tesla's, ingezet op biomassaverbranding, zon op land terwijl daken niet belegd zijn. Maar ook: veel burgers hebben zonnepanelen liggen en hun huis beter geïsoleerd, en de automobiel-industrie levert volop elektrische modellen.

In februari heb ik meegedaan aan een onderzoek van de Volkskrant om de luchtkwaliteit in beeld te brengen van het binnenmilieu als je een kachel stookt. Een kastje in de woonkamer zond via een wifiverbinding de gegevens naar de onderzoeker van de Volkskrant. Zeer gedetailleerd. Natuurlijk was ik benieuwd naar de uitkomsten. Met name voor fijnstof en vluchtige organische componenten, allerlei organische stofjes die bij hoge concentraties potentieel kunnen leiden tot irritaties en mogelijk gezondheidsschade. Die schade treedt op bij blootstellingen gedurende langere tijd. Dat was niet het geval. Wel zat er één opvallende piek in de fijnstofmeting (zie afbeelding). En dat had niets te maken met de kachel. Maar na een flinke wandeling op één van die warme februaridagen vonden wij het tijd voor een lekkere pizza, die op hoge temperatuur afgebakken werd in de oven. Verrassend!

Fijnstof

PM2.5 waarden per dag. De andere fijnstofwaarden laten grosso modo hetzelfde beeld zien.

Het verhaal van een tuin

Door Rita Keymeulen

Ik had toegezegd een stukje te schrijven over de bodem in onze tuin. Maar het is een totaalverhaal geworden, van een tuin, van de omgeving en van ons, mijn man en ik.

Het begin

In 2005 verhuisden we van de stad naar het buitengebied van Cuijk. Ons perceel werd aan drie kanten omringd door een dicht, jong bos, afgewisseld met open plekken en doorkijkjes. Die natuurlijke omgeving vonden we uitermate fijn want zo zouden we niet elk jaar tegen hoge maïsplanten aankijken. De grote tuin lag er netjes bij: kortgeschoren gazons werden afgezoomd door geknipte hegjes en een paar soorten, vooral groenblijvende, vaste planten. Vormgesnoeide buxus, kleine maagdenpalm, pachysandra, coniferen en een paar naaldbomen

bepaalden het beeld. En er was grind, veel grind. Kortom: heel netjes, maar heel saai, vonden we.

Van tuinieren wisten we nog niet veel. We besloten wel van meet af aan geen pesticiden of, met een fraaier woord: gewasbeschermers, noch mest te gebruiken en we zouden resoluut kiezen voor 100% biologische planten en zaden. Voorlopig lieten we de tuin z'n gang gaan omdat we bezig waren met de verbouwing van het huis en omdat we wilden ontdekken wat er in elk seizoen uit de grond kwam. Er groeiden sneeuwkllokjes en krokussen, teunisbloemen en ijzerhard, herfsttijloos. In het gras verschenen molschoppen. Af en toe zagen we een bruin muisje wegschieten. En het onkruid tierde welig. Althans, zo noemden we dat toen nog: onkruid. Nu spreken we

veeleer van wilde, inheemse planten en zolang ze geen andere soorten overwoekeren, mogen ze blijven. Er groeide klein hoefblad, varkensgras, grote en smalle weegbree, paardenbloem, witte dovenetel, slangenkruid, boterbloem, doornappel, hondsdrif, grote centaurie, die op de Rode Lijst staat, en nog meer. Met andere woorden: de biodiversiteit nam flink toe, gratis en voor niets, en zonder enige inspanning van onze kant.

De bijen

Rond de tijd dat we hier kwamen wonen verschenen in de media de eerste alarmerende berichten over massale bijensterfte. Meteen de volgende lente zaaiden we een speciaal bloemenmengsel, dat prachtig aansloeg en na een paar maanden een zee aan kleurrijke, zoemende

▼ *Bloemenweitje*

en fluitende vrolijkheid opleverde. Hommels, (wilde) bijen, zweef- en gaasvliegen, lieveheersbeestjes en andere kevers, vlinders, waaronder een paar keer, jawel, de zeldzame koningspage, bezochten onze tuin. Ook merkten we dat er meer soorten vogels kwamen: de notenkraker, gekraagde roodstaart, bonte vliegenvanger, allemaal als aanvulling op kool- en pimpelmezen, roodborst, winterkoninkje, merel en heggenmus, ekster en kraai, die er altijd al rondvlogen.

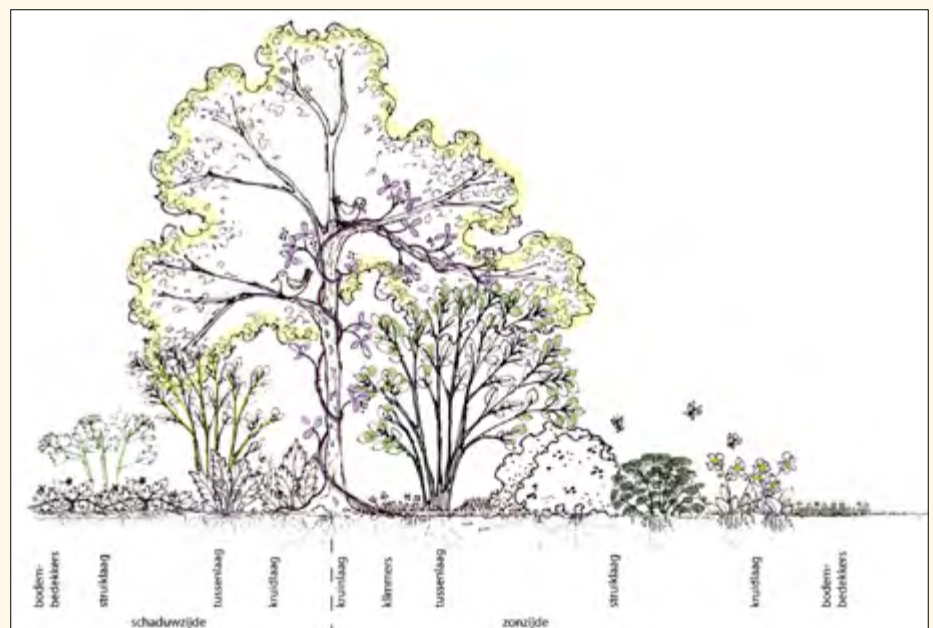
Enthousiast geworden door dit succes kregen we zin om ons meer te verdiepen in ecologie en biodiversiteit. We leerden hoe we ons bestaande arsenaal aan ecologisch waardevolle planten konden uitbreiden, want zo'n bloemenweide bloeide maar een paar maanden en al die kleine beestjes hebben vanaf het vroege voorjaar tot de herfst en bij zachte temperaturen ook in de winter, nectar en pollen, en mekaar, nodig. We spitten graszoden uit en er kwamen vaste, insecten minnende, bloeiende planten en kruiden, waarbij we goed letten op verschillende bloeitijden, voor in de plaats. Een aantal naaldbomen, coniferen en struiken ging weg en werd vervangen door een groter aantal bomen en struiken, zoals linden, sporkehout, een honingboom, bessenstruiken, fruit- en notenbomen, die ook nog wat opleverden voor onszelf. Het grind, afgezien van een paar speels buigende paadjes, lieten we voor wat het was en al na een jaar of twee was het bedolven onder gras en wilde planten. Wat nog ontbrak was voldoende eten voor de vogels in de winter. Dit losten we op door een huisje te bouwen voor strooivoer en door vetbollen en speciale vogelpindaakas (geen mensenspindaakas) op te hangen. Een nieuwe bezoeker, de grote bonte specht, kwam vanaf dan dagelijks naar ons restaurant.

Omdenken

De goede lezer heeft intussen begrepen dat we onze tuin vooral zagen als een op zichzelf staand wereldje, waar wij, als mens, het voor het zeggen hadden. Natuurlijk wisten we dat je geen zonnepplanten neerpoot op het schaduwrijkste plekje of omgekeerd. Natuurlijk wisten we dat we op zandgrond zaten en dat die slecht water vasthoudt. En natuurlijk zagen we dat drogere zomers met af en toe enorme hoosbuien, nattere winters en gemiddeld hogere jaartemperaturen als gevolg van de duidelijk merkbaar wordende klimaatverandering het nieuwe normaal is. Maar vooral de langdurige hete en droge periodes van de laatste

We gingen weer op onderzoek uit en ontdekten de permacultuur en het voedselbos¹. We moesten niet langer proberen onze tuin te onderwerpen aan wat wij wilden maar ermee samenwerken. We moesten onze tuin niet zien als een zelfstandig eilandje maar het rondom, het onder en het boven, of met andere woorden, de omgeving, de bodem, de wind, zon en schaduw, neerslag, zo goed mogelijk inzetten in een streven naar een biodiverser en weerbaarder ecosysteem te midden van andere ecosystemen.

Een tot volle wasdom ontwikkeld voedselbos, wellicht de belangrijkste toepassing van permacultuur, is zo'n

▲ *De groeilagen in een voedselbos*

jaren drukten ons hard met onze neus op het feit dat een tuin in zo'n situatie regelmatig besproeien hetzelfde is als water naar de zee dragen. Opvallend waren ook de slechte oogsten in 2020: een handvol bessen en een mandje appels, die we met alle plezier lieten hangen voor de dieren. Wij konden immers naar de winkel.

volwaardig ecosysteem. Een voedselbos is opgebouwd uit verschillende groeilagen, van hoog tot laag, vanaf de hoge bomen tot de ondergrond, die allemaal in elkaar grijpen en mekaar positief beïnvloeden. Het lag niet zozeer in onze bedoeling de tuin nauwgezet om te bouwen tot een voedselbos maar de achterliggende filosofie en een aantal principes spraken

ons aan. We leerden op een nieuwe manier naar ons plekje op aarde te kijken, het te observeren, door de tuin te lopen met, als het ware, de handen op de rug.

De laag van hoge bomen zat bij ons wel goed. Het bos aan drie zijden van het perceel was gedurende de vijftien jaar dat we hier wonen, een paar keer uitgedund en flink gegroeid. Naast de in hoofdzaak aangeplante beuken en eiken waren er zaailingen opgeschoten van robinia, zwarte els, Spaanse aak, hulst, ratelpopulier, meidoorn en wilg. Aan de vierde, open en smalste zijde, de westkant, stonden al de door ons geplante lindenbomen en onlangs hebben we daar een Japanse hartnootboom, die uitgroeit tot een grote, brede boom, aan toegevoegd.

De tuin is dus rondom behoorlijk beschermd tegen felle winden, wat ervoor zorgt dat het overdag iets koeler en 's nachts iets warmer is en dat de bodem minder snel uitdroogt. Ernstige schade aan plant en dier door gure noorden- en oostenwinden, vooral in de winter, wordt getemperd. De andere groeilagen, van lage bomen tot wortels en knollen, waren ook deels aanwezig.

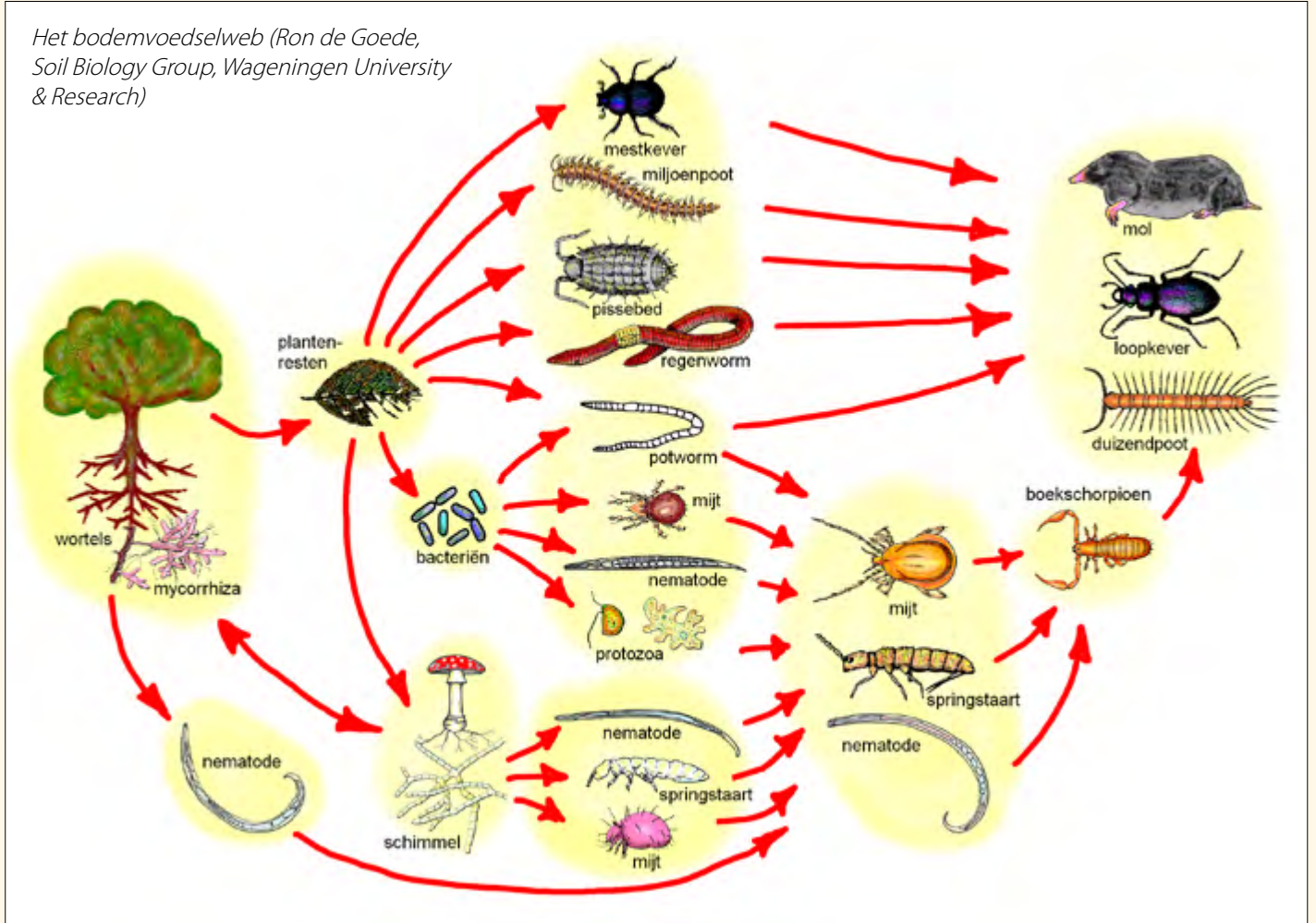
We wonen in een oud, behoorlijk geïsoleerd huis, maar tijdens een hittegolf kunnen we het toch onvoldoende koel houden. Om meer bescherming tegen felle zomerhitte binnenshuis te krijgen -permacultuur kun je ook toepassen in de huizenbouw-, hebben we jaren geleden ongeveer de helft van de zuidgevel

laten begroeien met wilde wingerd en over de hele lengte een pergola gebouwd, waar eetbare klimmers, zoals gojibes, druif, boysenbes en Japanse wijnbes, omhoog slingeren. Een gedeelte van onze woonkamer heeft geen bovenverdieping en is bedekt met een grijs pannendak. Ondanks dakisolatie warmt de woonkamer hierdoor onaangenaam snel op. Onlangs hebben we daar in de buurt, om dit deel van het dak te beschaduwden, een paar bomen, een dadelpruim en een bijenboom, die een hoogte bereiken van circa acht à tien meter, geplant.

De bodem

Wat we vooral de laatste jaren merken en waar we ons zorgen over maken is de bodem. We zitten op zandgrond, dat schreef ik al, en een recent pro-

Het bodemvoedselweb (Ron de Goede, Soil Biology Group, Wageningen University & Research)

bleem is dat zelfs bij vrij geringe droogte een behoorlijk aantal ondiep gewortelde planten hun blaadjes laten hangen, kleiner zijn dan gemiddeld en dus minder bloemen produceren. Dat betekent minder voedsel voor insecten en minder insecten voor vogels. De grond wordt droger en schraler. De algemene daling van de grondwaterstand zal hierbij wel een rol spelen. Maar wat kunnen we zelf doen?

Om ter plekke meer grondwater op te slaan hebben we de regenpijpen van de riolering afgekoppeld (een kleiner dakje kwam al uit in een regenton) en zo alle dakwater via slootjes, die uitmonden in bezinkvijvertjes, opvangen.

En dan de bodem zelf. Vroeger maakten we bij nieuwe aanplant het benodigde stukje tuin eerst schoon: gras, onkruid en dode planten schepden we uit tot op de blote, maagdelijke grond en daar werd dan in geplant of gezaaid. Dat doen we niet meer, omdat we dan de bovenste bodemlaag, precies daar waar zich het rijke bodemleven afspeelt, weghalen en ook onderliggende lagen verstoren. Van de bodem blijven we af en we passen de truc met het karton toe, een techniek uit de permacultuur. We verzamelen grote, bruine, niet glanzende kartonnen dozen met zo weinig mogelijk opschriften, die we ophalen bij winkels in huishoudapparaten. We ontdoen het karton van plakband en etiketten en leggen de stukken, elkaar ruim overlappend, op het beoogde stuk tuin. De begroeiing, gras maar ook woekerplanten

zoals zevenblad, haagwinde of brandnetel, verdwijnen onder het karton. Daarna spuiten we het karton nat of we laten er een regenbui overheen gaan en bedekken het daarna met een laag mulch van circa vijf centimeter. Daarvoor gebruiken wij wat we voorhanden hebben: grasmaaisel, snoeiafval en bladeren. Stro, hooi, houtsnippers zijn ook goed, maar zorg er steeds voor dat er geen zaden of zieke plantenresten tussen zitten. De planten onder het karton krijgen geen licht meer, sterven af en vormen samen met het organisch materiaal van de mulchlaag prima voedsel voor de bodembeestjes, zoals regenwormen en pissebedden, die met het blote oog te zien zijn en voor de micro-organismen, zoals springstaarten, mijten, bacteriën en schimmels. Ze vreten zich te barsten aan al dat lekkers en aan elkaar en dienen op hun beurt als voedsel voor planten, mollen of vogels. Waar we vroeger een deel van de afgevallen bladeren in het bos gooiden, gebruiken we nu elk blaadje om die voedselvoorraad op peil te houden en zo een kringloopstelsel, net zoals in een bos, te imiteren. Langzaam wordt al het organisch materiaal omgezet tot aarde met een betere bodemstructuur. De vruchtbaarheid verhoogt, de grond droogt minder snel uit, erosie wordt een halt toegeroepen en de planten zijn weerbaarder tegen ziekten en extreme omstandigheden. Voor nieuwe planten snijden we een opening in het karton, maken een plantgat en dekken meteen de bodem weer af met mulch. Bij planten waar bijvoorbeeld slakken dol op zijn komt

maar een heel dun laagje want zij voelen zich erg thuis in een dikke laag mulch. Dit systeem vraagt om geduld en wellicht zien we pas over een paar jaren het gewenste resultaat, maar we vertrouwen op de ervaringen van zoveel anderen die ons voorgingen².

Tot hier voorlopig ons verhaal, een verhaal dat hopelijk in positieve zin, jaar na jaar wordt vervolgd.

- 1 Voor meer informatie over voedselbossen kun je Wouter van Eck googlen. Hij is de voedselbos pionier voor Nederland, geeft cursussen en ontwerpt voedselbossen.
- 2 Voor meer informatie over bodemleven en het bodemvoedselweb kun je Marc Siepman googlen. Op zijn website staan zeer leesbare artikelen over het bodemleven en permacultuur.

Heb je vragen, wil je meer informatie of wil je een keer komen kijken? Mail aan : bladgroen@mlvc.nl

Persbericht “Stank op de Kaart”

Brabants Burgerplatform heeft een App gelanceerd die het burgers makkelijk maakt Stankoverlast te melden en op een “Stankkaart” te bekijken.

Het gaat hier om stankoverlast die veel burgers ervaren als gevolg van Intensieve Veeteelt (IV) : (Mega)Stallen, uitrijden van teveel mest op het land, mestverwerkers en slachthuizen. Het is zeker niet de bedoeling een heksenjacht op de boer te beginnen. Boeren horen bij Brabant. Burgers trouwens ook. Brabants Burgerplatform is voor terugdringing van de veestapel met 50% en een versnelde overgang naar meer natuurinclusieve landbouw.

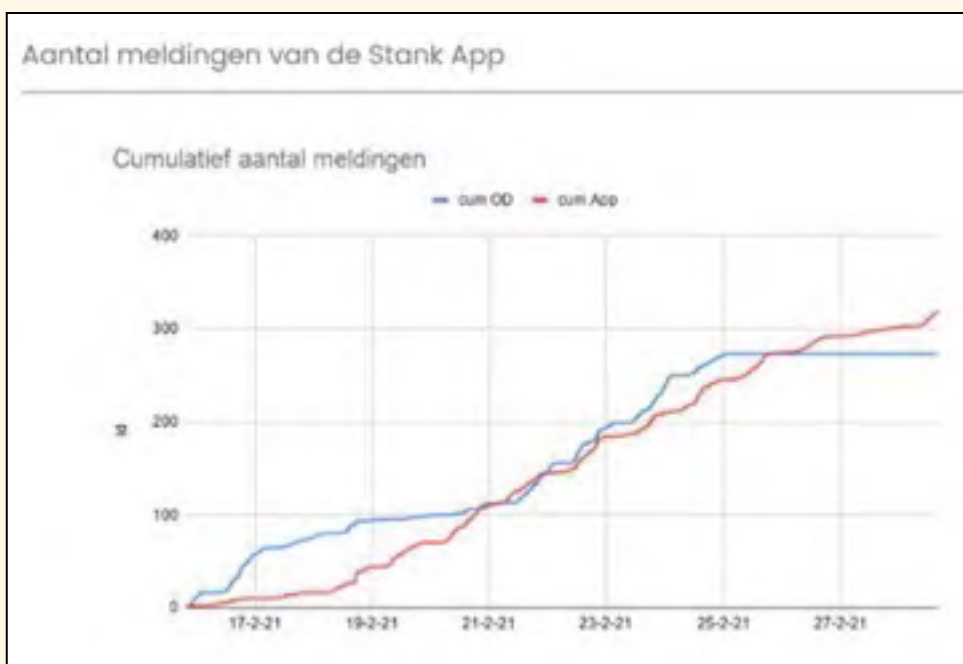
In Brabant is de veedichtheid veel te hoog, waardoor het land de mest niet meer kan opnemen en er in allerijl gesubsidieerde fabrieken worden gebouwd om de mest te “verwerken”. Die fabrieken zorgen op hun beurt opnieuw voor overlast, zeker als die in het buitengebied worden toegestaan door de gemeenteraad. Mestfabrieken lossen het probleem echter niet op. Ze zijn een ongewenst gevolg van het niet aanpakken van de bron van het probleem : teveel dieren in Brabant en Limburg (op sommige plaatsen bijvoorbeeld wel 20.000 varkens / km²).

Stank is een hinderlijk probleem, maar niet eens het ernstigste gevolg van IV : verschraling van de natuur door teveel stikstof, verdroging door wateronttrekking en last but not least gezondheidsproblemen door fijnstof en gezondheidsrisico's op zoonoses (virussen).

De Stank App is te vinden op www.StankopdeKaart.nl en www.brabantsburgerplatform.nl en kan zonder download worden gebruikt op alle soorten smartphones, iPhones en PC.

Op de kaart is het aantal meldingen en de intensiteit van de stank real time zichtbaar. Ook meldingen van de Omgevingsdienst zijn op de kaart te zien.

Brabants Burgerplatform hoopt dat meer burgers zich bewust gaan worden van hun leefomgeving, die ze noodgedwongen moeten delen met teveel dieren van een grotendeels exporterende en te grootschalige vleesindustrie.

BrabantsBurgerplatform.nl
StankopdeKaart.nl

<https://stankopdekaart.nl/app/results.php>

COLUMN: Polderen

Theo Wijnhoven

Een Nederlands verschijnsel waar sommigen trots op zijn: polderen. Op internet kwam ik de volgende definitie tegen: “bij een probleem eerst overleggen met zoveel mogelijk betrokken partijen en met die partijen vervolgens naar een oplossing zoeken. ~ kost tijd, maar resulteert in een oplossing waar iedereen zich in kan vinden”. Ik weet dat er zelfs structuren zijn opgezet die het polderen tot doel hebben. Zoals het Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving (OFL). De commissie Biesheuvel die het geurprobleem heeft onderzocht was onderdeel van het OFL. De reactie van de staatssecretaris op hun overigens goede rapport was dat boeren en burgers goed naar elkaar moeten blijven luisteren. Dat brengt me op een andere definitie van polderen die ik op internet zag namelijk: “eindeloos overleggen”. Daar heeft het milieu in ieder geval niks aan. Wellicht is de economie daar mee gediend. Zwartgallig? Wellicht maar ik zal het nader duiden.

Eerste voorbeeld: de ruilverkaveling (of volgens sommigen consequent huilverkaveling genoemd). In de jaren zeventig uitgedacht en daarna uitgevoerd. Hoe meer projecten er werden opgepakt, hoe meer het duidelijk werd dat het slim was om burgers -al dan niet georganiseerd in milieuclubs – erover mee te laten praten. Dat gebeurde dus inderdaad steeds meer maar het leverde weinig goeds op voor een natuurgerichte inrichting van het land. De ruilverkaveling stond sterk in dienst van de landbouw en ging uit van de veronderstelling dat het land zich wel zou laten plooiën. De ruilverkaveling bood de boeren kansen om op te schalen, uit te breiden. Er waren toen al mensen die verkondigden dat Nederland te klein was voor de richting waarin de landbouw zich ontwikkelde. We zitten nu in een fase dat we een soort omgekeerde ruilverkaveling moeten gaan uitvoeren omdat de ingrepen in het landschap leiden tot ontworteling. Wellicht zou beter luisteren naar milieuclubs minder problemen hebben gebracht. Hoewel: nu verdienen er weer mensen de kost mee.

Eindeloos overleggen, daar heeft het milieu in ieder geval niks aan
maar de economie is er wellicht mee gediend

Toen kwam de reconstructie van het platteland. Weer een landbouwprobleem maar indachtig de aanpak van het polderen mochten milieuorganisaties meepraten. En er werden overeenkomsten gesloten, het milieu moest ook gediend worden, hoe mooi. Wel jammer dat de overeenkomsten die de landbouworganisaties aangingen niet overeenkwamen met de individuele belangen van boeren. Zodat met behulp van de juristen de boeren de weg vonden naar verdere schaalvergroting uitgaande van de gesloten convenanten. Het milieu had en heeft er uiteindelijk niks aan. De overlast door de veehouderij werd steeds groter en dus waren er problemen om op te lossen. In overleg kwam toen een oplossing voor het stankprobleem: combi-luchtwaters. De berekeningen gaven een flinke reductie van stank en dus overlast aan. Dat was toch eens mooi. Milieuclubs zouden nu toch eindelijk maar eens tevreden moeten zijn. Want de boeren moesten flink in die kringen investeren. Maar ze waren bereid om hun innovatieve krachten aan te wenden. Dat moest wel betaald worden en schaalvergrotingen, uitbreiding van dierenaantallen en productie met bijbehorende vergunningen, waren wel een voorwaarde. En weer gebeurde hetzelfde: het resultaat van de verbetering viel tegen want de luchtwaters deden niet wat er berekend was. De leefomgeving heeft weer meer overlast maar de schaalvergroting is een feit want een eenmaal gegeven vergunning blijft gegeven.

Een van de grote problemen van de schaalvergrotingen is dat er zoveel mest geproduceerd wordt dat de hoeveelheid landbouwgrond te klein is om al die mest te verwerken. Tegenover de mensen die veertig jaar geleden al zeiden dat Nederland te klein was staan mensen die het idee hebben dat ze heel de wereld moeten voeden. Maar geen nood: de landbouwsector vraagt om ruimte te geven aan zijn innovatieve kracht om de gerezen problemen op te lossen. Een ding is me van die innovatieve kracht duidelijk geworden: hoe dan ook leidt die tot schaalvergroting. Daar kunnen we over gaan polderen (definitie: eindeloos overleggen) maar het resultaat is bekend.

Glyfosaat-zaak tegen College voor de to

Door Marc Pieterse

Ik maak mij al lange tijd druk over het gebruik van landbouwgif. Iedereen die een beetje begaan is met de natuur weet dat pesticiden één van de veroorzakers zijn van verlies van biodiversiteit, maar ook dat ze zeer ernstige dodelijke ziekten bij mensen veroorzaken. Neuroloog en wetenschapper Prof. Bas Bloem heeft het zelfs over een Parkinsonpandemie en wijst naar pesticiden in onder andere zuivel als één van de oorzaken. Glyfosaat is één van de meest bekende maar ook wereldwijd het meest gebruikte bestrijdingsmiddel. Het is de werkzame stof in middelen zoals Roundup van Bayer/Monsanto. Het wordt gebruikt als herbicide, ofwel een 'onkruidverdelger' in de volksmond. Belangrijk om te weten is dat glyfosaat nooit als herbicide is ontwikkeld maar bij

toeval is gevonden. Het was een schoonmaakmiddel voor ketels in de industrie, en op een terrein buiten zag men dat ook het onkruid stierf. Bij toeval ontdekt dus...

In Nederland alleen al wordt er 'geregistreerd' ongeveer één miljoen kilo gebruikt. Wereldwijd ligt het verbruik nu ver boven de 1 miljard kg per jaar. Door dit jaarlijks extreem grote verbruik maar ook door de eigenschappen van de afbraakproducten (AMPA) is er vastgesteld dat deze pseudo-persistent zijn. Stop je nu met het gebruik, dan zal je deze stoffen over 50 jaar nog overal ter wereld (net als DDT) terugvinden.

Ik wandel vrijwel dagelijks met onze hond in de Molenheidse (van Natuurmonumenten) bossen. Een paar jaar geleden kwam ik daar wat werklui

tegen die aan het zagen waren. Ik vroeg wat ze deden. Ze zaagden de bospest (Amerikaanse vogelkers, *Prunus serotina*) om. Dit is een invasieve exoot die andere soorten in het bos verdringt, werd mij bij navraag verteld. Maar ik las ook andere meningen hierover; er vestigen zich inmiddels aardig wat insecten op deze vreemdeling, dus het ligt genuanceerder. Wat ik niet genuanceerd vond: na het zagen kwam er een grote bus met een doodskop erop tevoorschijn, waarmee de stobben werden ingesmeerd: Roundup. Er brak iets in mij. Dit had ik nooit verwacht. Ingrijpen in de natuur met een landbouwgif was en is voor mij als vloeken in de kerk. Principieel fout. Er volgde een strijd met Natuurmonumenten (NM). Die vonden dat ik over-

elating van gewasbeschermingsmiddelen

dreef. Maar ik kwam erachter dat het onderwerp ook binnen NM en onder de leden gevoelig lag. Ik ben toen een petitie gestart, er gingen wat leden zich roeren, hun lidmaatschap opzeggen en er volgde een artikel in de Volkskrant. Ik vond ook dat NM hypocriet was, want in een actie begin 2019 riep NM boeren op te stoppen met het gebruik van glyfosaat, terwijl ze het zelf nog volop gebruikten. De dreigende negatieve publiciteit, de petitie en de Volkskrant die belde en ging publiceren, leidde ertoe dat NM in mei 2019 per direct is gestopt met het gebruik van alle chemische bestrijdingsmiddelen.

Ook Staatsbosbeheer zegt inmiddels glyfosaat e.d. vanaf 2022 geheel niet meer in te zetten. En partijen als Pro-Rail waar ik mee in gesprek ben geweest bouwen het snel af. Blijft natuurlijk de landbouwsector zelf. Ik merkte dat je er daar met praten niet snel genoeg komt. Ook Greenpeace lukte het eerder niet om met een petitie de minister van LNV (Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) te overtuigen.

Ik heb mij een beetje verdiept in de Wet Gewasbeschermingsmiddelen en Biociden (WGB) en de wetenschappelijke literatuur m.b.t. glyfosaat. Ik kwam tot de conclusie dat er overtuigend bewijs is dat de werkzame stof glyfosaat zoveel schade aan mens en natuur toebrengt, dat dat op zich genoeg reden moet zijn de toelatingen van glyfosaat-houdende middelen per direct in te trekken. Ik heb bij het Ctgb (College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden, en handhaver van de wet WGB) in 2019 een handhavingsverzoek ingediend waarin ik ze verzoek de toelatingen van glyfosaat-houdende middelen direct in te trekken en geen nieuwe toe-

te laten. Met het voorzorgsbeginsel in de hand zou twijfel al genoeg moeten zijn voor een intrekking. Ik stel dat er geen twijfel bestaat over de schadelijkheid. Na 2017, toen de toelating van het middel was verlengd, is er zoveel overtuigend bewijs geleverd over de ecologische en gezondheidsschade dat ingrijpen gewenst is. Volgend jaar, 2022 moet er in ieder geval weer worden besloten door de Efsa (European food safety agency).

Aangezien het Ctgb niet adequaat en niet meer tijdig reageerde heb ik ze via een ingebrekestelling en dwangsomoplegging voor de rechter gedaagd. De rechtbank die hierover oordeelt is het College van beroep voor het bedrijfsleven. Dat is het hoogste college in Nederland voor dit soort zaken, zonder beroepsmogelijkheid. Een eerste zitting heeft plaatsgevonden afgelopen zomer. Een vlammende pleitnotitie van mijn zijde en het voorlezen van het laatste kranteninterview in de Stentor van Henk Tennekes (de toxicoloog die alarm sloeg over neonicotinoïden en helaas niet meer in ons midden is) maakten zichtbaar indruk op de aanwezigen, hetgeen natuurlijk geen garantie op succes is. De rechter gaf tijdens de zitting aan dat hij tijd nodig had hierover na te denken. Na 8 weken zou hij een uitspraak doen. De rechter heeft de zaak inmiddels voorgelegd aan een meervoudige kamer (3 rechters) en de zaak is daarmee heropend. Een nieuwe zitting wordt op mijn verzoek, omdat deze optie mij werd geboden, nu gepland. De MLvC steunt mij in deze zaak en heeft mij gemachtigd ook namens de vereniging het College toe te spreken in de komende zitting. Ik houd jullie graag op de hoogte. Wordt vervolgd...

Voor meer info:
 Marc Pieterse fampietaz@icloud.com

In Duitsland wordt het gebruik van glyfosaat eind 2023 verboden. Het wetsontwerp voor het verbod is onlangs door het Duitse kabinet goedgekeurd. Dat maakten landbouwminister Julia Klöckner en milieuminister Svenja Schulze bekend. Het gebruik van dit middel, dat bij ons bekend staat onder de naam Roundup, zal de komende jaren geleidelijk afgebouwd worden en uiteindelijk voor 2024 helemaal verboden zijn. Hiermee wil men de leefgebieden van insecten beschermen.

Gesloten bestuurscultuur

Door Wygard Braspenning

Overall in Nederland zijn experimenten opgezet om de burger vanaf het begin van een (bestemmingsplan) procedure te laten meepraten over wat er moet gebeuren en hoe. Niet zo in de gemeente Cuijk.

Het volgende voorbeeld, de soap rond de ontwikkeling van Laarakker, het industrieterrein ten oosten van de kom van Haps, maakt duidelijk waarom de gesloten bestuurscultuur en de houding van (een deel van) de Raad, die geen of maar half werk maakt van zijn controlerende taak, grote invloed heeft op leefomgeving en milieu.

Het industrieterrein Laarakker ligt tussen de A73 en de kleine kern Haps. Al vanaf het eerste begin was er massaal verzet tegen de plannen van de gemeente. Bij een demonstratie tegen het industrieterrein kwamen duizend inwoners opdagen, op een bevolking van drieduizend. Inzet van dat protest was de aantasting van de leefbaarheid en het welzijn van de burgers van Haps en de aantasting van natuurlijke en landschappelijke waarden. Toen duidelijk werd dat het College en de Raad van geen wijken wisten, veranderde de inzet: leg het industrieterrein zo dicht mogelijk tegen de snelweg aan en zo ver mogelijk van de dorpskern, om de leefbaarheid en het welzijn van de bevolking nog enigszins gewicht te geven. Het College, met in zijn kielzog de Raad, wilde geen duimbreed toegeven, omdat er een een-tweetje tussen de gemeente Cuijk en de provincie had plaats gevonden: jullie nemen het regionale industrieterrein, met bedrijven tot de zwaarste milieucategorie (5.2) voor jullie rekening en in ruil daarvoor krijgt de gemeente een randweg om Haps. Die

overeenkomst is nooit aan de Raad voorgelegd en is ook voor de bewoners tot op de dag van vandaag een (niet zo) goed bewaard geheim gebleven. Een decennium geleden was er een besloten CDA bijeenkomst in hotel Van der Valk. De kopstukken zaten achter de tafel: Ben Knapen, toen staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, Gedeputeerde Ruud van Heugten en Karel van Soest en Wim Hillenaar, CDA burgemeesters van respectievelijk Boxmeer en Cuijk. Ik had voor mezelf en een ander lid van de werkgroep N264 Haps een toegangsbewijs te pakken gekregen. Na de pauze was er gelegenheid om vragen te stellen. Ik vroeg Ruud van Heugten of hij ook niet vond dat de goede samenwerking tussen provincie en gemeenten treffend geïllustreerd werd door de uitruil van regionaal industrieterrein Laarakker tegen de randweg Haps. Hij waande zich kennelijk veilig aangezien het een besloten CDA bijeenkomst was, en antwoordde bevestigend. Pas bij mijn tweede vraag drong tot hem door dat hij er in gestonken was. Ans van Zeeland, momenteel gemeenteraadslid in Cuijk en tijdens de bijeenkomst ceremoniemeester, probeerde mij de microfoon uit handen te rukken, maar dat viel een beetje tegen. Van Heugten was woedend, Ben Knapen zat stilletjes te lachen. Maar we hadden waar we voor kwamen. De onthulling van 'het geheim'!

Laarakker Noord en Zuid werden ontwikkeld, Laarakker Noordwest kreeg een agrarische bestemming. Al ruim 10 jaar is er nauwelijks vraag naar kleine kavels voor bedrijven uit de lagere milieucategorieën 2 en 3. Voor die categorieën zou Noordwest nodig

zijn, volgens het College. Binnenkort gaat een bestemmingsplanprocedure van start om de agrarische bestemming van Laarakker Noordwest om te zetten in een industriële bestemming. Ook al is er in de regio op oudere industrieterreinen plaats genoeg voor die bedrijven. En dat is tegen de bestuurlijke richtlijn van de provincie, dat nieuwe ontwikkelingen slechts zijn toegestaan als er geen ruimte is op bestaande industrieterreinen in de regio. Maar het provinciebestuur bestaat uit CDA, VVD, Forum voor Democratie en Lokaal Brabant en neemt kennelijk zijn eigen beleid niet serieus. Want die ruimte op andere industrieterreinen is er wel degelijk, ook al beweert het College, bij monde van wethouder Jilisen het tegendeel. Er is geen onderzoeksrapport dat de mening van het College ondersteunt. De Raad, die tot taak heeft het College te controleren, moet het College maar op zijn woord (en blauwe ogen) geloven.

ABC (Algemeen Belang Cuijk) en D'66 dienden een motie in om de ontwikkeling van Laarakker Noordwest niet te laten doorgaan. Die motie werd ook ondersteund door Groen Links, PvdA en SP. Zij overlegden ook vooraf met de Dorpsraad van Haps. Van de drie partijen die het College volgden (samen goed voor 10 van de 19 zetels in de Raad), was alleen het CDA bereid om een echte discussie over de inhoud met de Dorpsraad aan te gaan. Liberaal Land van Cuijk, de partij van verantwoordelijk wethouder Jilisen, stuurde een afgevaardigde die van toeten noch blazen wist. De VVD bakte het helemaal bruin: de vertegenwoordiger gaf ruitertlijk toe dat hij het dossier niet kende, maar, zo sprak

hij: ik volg bij de stemming over de motie de mening van meneer X, want die is altijd goed geïnformeerd. Meneer X is lid van de Raad voornee, niet de VVD, maar Liberaal Land van Cuijk..... . Het was om je te bescheuren, als het niet zo in en in triest was.

De argumenten van het College waren de volgende. Niet ontwikkelen van Laarakker Noordwest kost € 6.6 miljoen aan 1. gedeerde winst en 2. mogelijke schadeclaims. En 3. de gemeente zou zich dan een onbetrouwbare partner tonen.

1. Eerder had wethouder Jilisen (Liberaal Land van Cuijk) een bedrag van € 16 à 17 miljoen genoemd. De fractievoorzitter van Liberaal Land van Cuijk noemde in haar tweeweekelijkse blog in de Schakel (het dorpsblad van Haps) een bedrag van € 10 miljoen. Desgevraagd zei zij: het is maar een inschatting en bovendien, het stond maar in een column. Los van het feit dat een column iets heel

anders is dan een blog, was haar inschatting kennelijk op niets gebaseerd. Dat bleek uit een gesprek tussen haar en de Dorpsraad. Daarna kwam het College met een Raadsinformatiebrief (RIB) waarin zij steun aan de motie om Noordwest niet te ontwikkelen ten sterkste ontraadde. Zij noemden een schadebedrag van €6,6 miljoen aan gedeerde winst en mogelijke schadeclaims. De Raad kon deze argumenten niet controleren op hun juistheid, want de indertijd afgesloten contracten zijn geheim. De Dorpsraad maakte zelf een berekening en kwam uit op een gedeerde winst van ca. € 1,7 miljoen, uitgaande van een grondprijs (landbouw) van € 8 per m². Daarvoor had zich na één dag al een agrarisch ondernemer gemeld, dus is de schatting van de grondprijs zeker niet te hoog...

2. Ook wat die mogelijke schadeclaims betreft, kon de Raad zich niet op de hoogte stellen, omdat de con-

tracten geheim zijn. De Dorpsraad stelt het volgende: de grond heeft nu al een agrarische bestemming, dus hoezo schadeclaims? Het College zou in elk geval de beslissing kunnen uitstellen totdat de nieuwe gemeente Land van Cuijk een feit is, en het via een onderzoek duidelijk wordt of er elders in de regio niet voldoende ruimte is voor vestiging van deze categorie 2 en 3 bedrijven (we noemen als voorbeeld: Sterckwijk, Het Spoor in Mill, het terrein van Homburg in Cuijk, enz.).

3 En dan het 'argument' dat de gemeente zich een onbetrouwbaar partner toont. Dat is echt grappig. Als de gemeente ooit terugkomt op een eerder ingenomen standpunt, dan is het argument steevast: voortschrijdend inzicht. Nu dat niet goed in hun kraam van pas komt, heet het 'onbetrouwbare partner'. Zoals de wind waait, zo staat mijn petje.

Opgave lid / gezinslid / donateur milieuvereniging Land van Cuijk

Omdat ik het goede en belangrijke werk van de Milieuvereniging Land van Cuijk 'natuurlijk' graag wil ondersteunen, geef ik mij op als lid / gezinslid / donateur*: (doorhalen wat niet van toepassing is!)

Voornaam: _____ Voorletters: _____ Achternaam: _____ Geslacht: M / V*

Adres: _____ Postcode: _____ Woonplaats: _____

E-mailadres: _____ Telefoon nr.: _____

Handtekening: _____ Datum: _____

De jaarlijkse contributie bedraagt € 17,50 voor leden en € 2,50 voor gezinsleden (tweede of volgende leden in één gezin of andere samenlevingsvorm). Donateurs die een bijdrage van minimaal € 17,50 per jaar betalen ontvangen, evenals de leden, het verenigingsblad Bladgroen.

Wilt u zo vriendelijk zijn deze bon uit te knippen en in een gesloten enveloppe te sturen naar:

• Milieuvereniging Land van Cuijk - Beerseweg 10 - 5451 NS Mill

Waar het in dit artikel eigenlijk om draait is het feit dat drie Raadsfracties, zonder ook maar een beetje fatsoenlijk geïnformeerd te zijn, trouw achter het College aanlopen. En, als het om daden gaat, kiezen voor blind volgen van het College en kiezen voor het geld boven de leefbaarheid en het welzijn van, in dit geval, Haps. Alleen het CDA ging serieus in op de uitnodiging van de Dorpsraad van Haps om tevoren te overleggen. VVD en Liberaal Land van Cuijk maakten er zich met een jantje-van-leiden van af (*1) en maakten een lachertje van de belangrijkste taak van de Raad: het College controleren en, waar nodig, corrigeren. En het gaat ook over het gebrek aan openheid van de kant van de bestuurders. Geheimhouding, vage suggesties, niet onderbouwde dreigementen, het zijn innig gekoesterde tactieken in de Cuijke politiek. De ondertitel van dit artikel had dan ook kunnen luiden: Cuijke politiek anno 1971.

Als de uitbreiding doorgaat, dan wordt opnieuw zware schade toegebracht aan landschappelijke en natuurwaarden, alsook aan de leefbaarheid en het welzijn van de bewoners van Haps. Dat tekent het verband tussen de gesloten bestuurscultuur van geheimhouding, niet onderbouwde dreigementen en het niet, c.q. niet volledig informeren van de Raad met

milieu en leefomgeving. Als een deel van de Raad dan ook zijn primaire taak -controleren en waar nodig corrigeren van het College- verzaakt, dan zijn leefomgeving en milieu dus echt het slachtoffer. Daarom zal de Milieuvereniging Land van Cuijk zich wel moeten bezighouden met dit soort zaken. We kunnen het ons eenvoudig niet permitteren om ons afzijdig te houden van bestuur en politiek. Dan vissen we voortdurend achter het net. Vanaf 1 januari wordt de nieuwe Omgevingswet van kracht. Die vervangt een groot aantal bestaande wetten en regels op het gebied van de leefomgeving. Een belangrijk aspect is de participatie in de besluitvorming van de burgers. Dat kan vergaande gevolgen hebben voor de manier waarop wij, burgers, betrokken gaan worden bij de besluiten die over onze leefomgeving genomen worden. Gemeenten moet nu keuzes maken over hoe zij die participatie willen toepassen, straks onder de Omgevingswet. De Omgevingswet geeft aan dat er participatie moet plaatsvinden. Er wordt niet gezegd hóe dat moet gebeuren. Iedere gemeente heeft de ruimte om hier zelf keuzes in te maken, zodat de manier van het toepassen van participatie bij die gemeente past. Het kan best een pittig proces zijn, om hier samen met de Raad, het Col-

lege, de ambtelijke organisatie en de gemeenschap uit te komen. Bestuurders en overheden die zó, zoals hierboven beschreven, met de inwoners omgaan hebben nog een lange weg te gaan om hun besluitvormingsproces zodanig om te zetten dat het in overeenstemming is met de bedoeling van de Omgevingswet. Als ze niet tot een andere aanpak in staat of bereid zijn, dan worden we als burgers blij gemaakt met een dode mus. Op papier: ja, in de praktijk: nee. Dan zouden de betrokken bestuurders zich ook kunnen afvragen of ze wel geschikt zijn voor een openbaar ambt anno 2021 (vooruit: 2022).

-
- 1 Je ergens met een jantje-van-leiden van afmaken betekent dat je er niet je best op doet: je raffelt het af, of je doet het maar half. Oftewel: je gooit er met de pet naar. Deze uitdrukking wordt ook weleens gebruikt in de betekenis 'je ergens met een smoesje van afmaken' (website 'Onze Taal'). Alle vijf de definities waren hier van toepassing (wb).
 - 2 de motie om Laarakker Noordwest niet in ontwikkeling te brengen werd met 10 tegen 9 stemmen verworpen, dankzij de VVD, Liberaal Land van Cuijk en het CDA.

(Ik heb de hele zaak op de voet kunnen volgen, want ik maak al jaren deel uit van de Werkgroep Regionaal Bedrijventerrein Laarakker (RBL) van de Dorpsraad Haps).

De knuppel in het hoenderhok of de hand in eigen boezem?

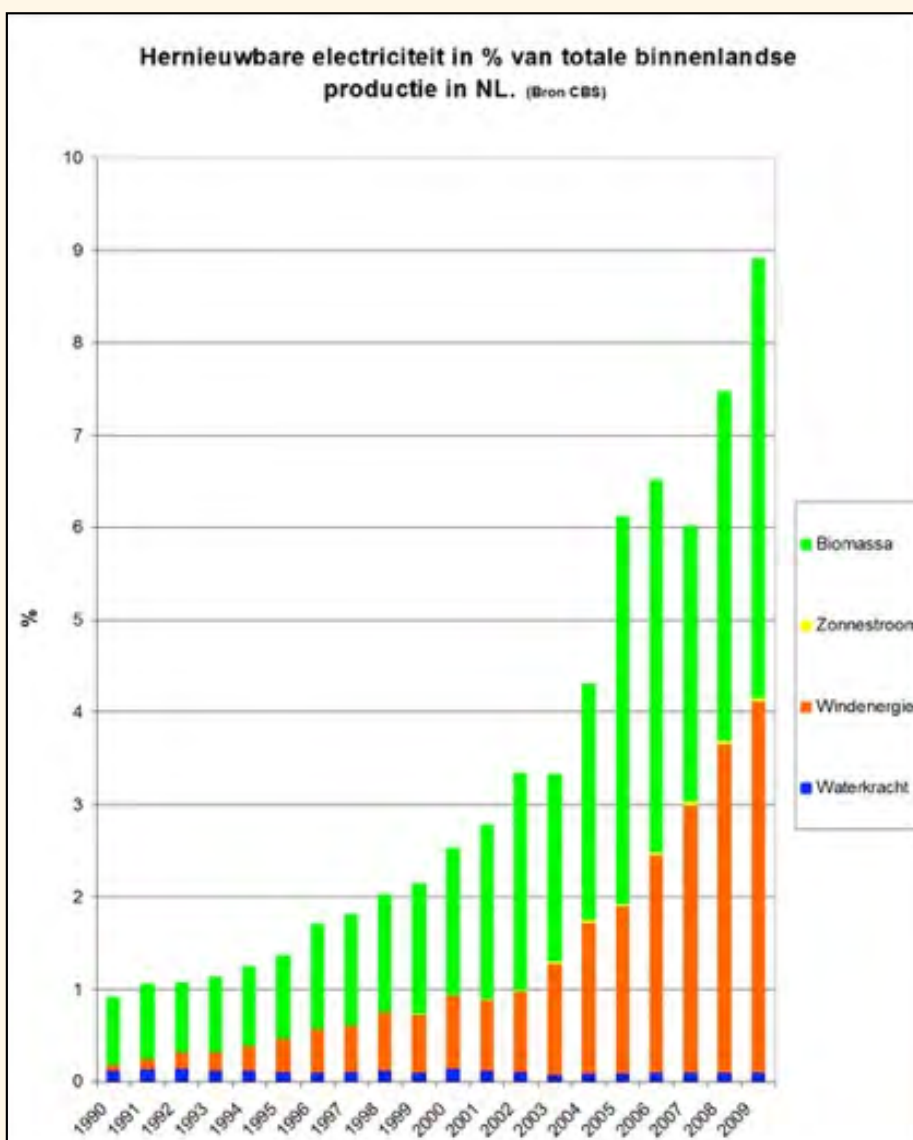
Door Wygard Braspenning

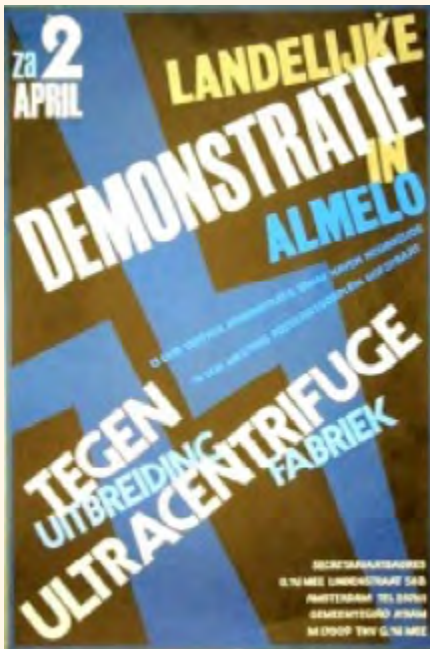
Vooropgesteld: ik ben geen voorstander van kernenergie. Maar ik ben wel een groot voorstander van open discussies zonder taboes en 'no go areas' vooraf. Ik heb in de 70-er en 80-er jaren deelgenomen aan een aantal demonstraties tegen kernenergie: Kalkar, Dodewaard, Almelo, enz. Ik

heb daar tot op de dag van vandaag geen spijt van. Integendeel, ik ben er nog steeds van overtuigd dat wij 'voor de goede zaak' knokten. Maar dat wil niet zeggen dat die overtuiging van dogmatische aard is. Er moet ruimte zijn voor het kennis nemen van nieuwe feiten en inzichten. Op voorhand een

onderwerp taboe verklaren, dat verwacht ik eerder in landen als Brazilië, Hongarije, Polen, de Filipijnen, China, de VS ten tijde van Trump en zo nog wat landen. En in eigen land van politici als Wilders, Baudet en een aantal al dan niet prominente VVD-ers. Ik was dan ook verbijsterd dat, toen op de klimaattafels, die in juni 2019 leidden tot het Klimaatakkoord, het onderwerp Kernenergie door de milieubeweging tot 'no go area' bleek te zijn verklaard: daar mocht niet over gepraat worden, dat moest op voorhand uitgesloten worden, en anders deed de milieubeweging niet mee. Ik vond dat onverstandig en onaanvaardbaar. Tijden veranderen en nieuwe inzichten zijn op den duur niet te blokkeren.

Er zijn al heel wat wetenschappelijke rapporten verschenen die zeggen dat we de energietransitie niet alleen met zon en wind tot een succes gaan maken. En zoals de zaken er nu voorstaan, kun je er vergif op innemen dat dan het gebruik van biomassa zal worden gepropageerd en ingezet. Een regelrechte ramp voor milieu en leefomgeving. Het is al een grof schandaal dat het benutten van biomassa (pelletkachels, b.v.) in de subsidie-regeling voor duurzame energie (SDE+) is opgenomen. In een eerdere uitgave van Bladgroen (jaargang 40, nr.3; december 2019) staat onze opvatting over biomassa. Kortweg: die hoort op het land. Je zou ten koste van bijna alles willen voorkomen dat een

▲ De Politieke Partij Radikalen (PPR) was een Nederlandse aanvankelijk libertaire en later groene en progressieve politieke partij, opgezet door Christen-radicalen. De PPR speelde een bescheiden rol in de Nederlandse politieke geschiedenis en ontstond in 1968 door een kleine afsplitsing van de Katholieke Volkspartij (KVP). De PPR is als politieke partij in 1991 opgegaan in Groen-Links

nieuw kabinet¹ biomassa inzet om de transitiedoelen voor 2030 te halen.

Sinds de 70-er jaren is er een en ander veranderd op het gebied van kern-energie en kerncentrales. De huidige

generatie centrales is veel veiliger en de hoeveelheid kernafval is substantieel minder dan bij de oude centrales. Bovendien is er een tendens naar decentrale, kleinere centrales²: spreiding van risico's en beter te beveiligen.

▲ Prikkelendraad en politiebewaking tijdens een grote demonstratie in 1977 tegen de opwerkingsfabriek van splijtstaven in Kalkar

En er is een nieuwe categorie centrales in ontwikkeling waarin uranium als splijtstof vervangen is door thorium. Op de gebieden veiligheid, hoeveelheid kernafval niet te vergelijken met de uraniumcentrales. De vraag is dus of je OOK uit het oogpunt van milieu en leefomgeving niet een stevige discussie zou moeten voeren over de keuzes die gemaakt zullen moeten worden. Bijvoorbeeld: biomassa of kernenergie. Maar als de milieubeweging (unaniem?) besluit om kernenergie uit het klimaatdebat te weren,

dan loop je het grote risico dat de keuze al bij voorbaat gemaakt is: biomassa, met bomen uit Estland, Canada, enz. En met de bijbehorende uitstoot, die door sommige wetenschappers gelijk wordt gesteld met die van kolen centrales. En daar wilden we met alle geweld vanaf !Ik ben ook van mening dat, als het debat over kernenergie tot taboe wordt verklaard, de milieubeweging dan ook verantwoordelijkheid draagt voor wat er vervolgens besloten wordt. Tenzij ze er in slaagt om met een duurzaam en haalbaar

alternatief op de proppen te komen. En niet blijft volharden in de mantra 'zon en wind'.

Ik pleit dus voor niets meer of minder dan een open debat en een zo groot mogelijke mate van invloed op de besluitvorming die er gaat komen als zon en wind niet blijken te volstaan om de transitie succesvol te maken .De milieubeweging moet zich niet bij voorbaat buitenspel zetten. Want je kunt wel raden wie er dan in hun vuistjes lachen.....Voor eventjes, dan toch.

▲ Almelo 4 maart 1978: een van de grootste demonstraties die ooit in Nederland zijn gehouden tegen kernenergie; in dit geval de uitbreiding van de opwerkingsfabriek van Urenco en tegen de voorgenomen levering van verrijkt uranium aan Brazilië

▲ juni 2020: demonstratie bij de kerncentrale van Borssele; ziet er wel ontspannen uit; mooie lucht, trouwens

▲ Kerncentrale Dodewaard; in 1997 gesloten; de ontmanteling van de inwendig besmette radioactieve gebouwen staat gepland voor 2045

- 1 op het ogenblik dat dit artikel geschreven wordt, februari 2021, zit het er dik in dat VVD en CDA weer deel gaan uitmaken van de nieuw te vormen regering; rampzalig voor het klimaatbeleid.
- 2 zie het nieuwe boek van Bill Gates 'Hoe We Een Klimaatramp Kunnen Voorkomen', de Nederlandse vertaling is verschenen begin maart 2021. Hij doet een pleidooi voor kernenergie en vestigt zijn hoop vooral op technologische oplossingen (en daar kun je vraagtekens bij zetten.) Gates zet met zijn bedrijf Terra Power in op kernenergie nieuwe stijl: het met supercomputers ontwikkelde concept voor een veilige, goedkope reactor die kernafval kan verwerken en het zelf amper produceert. De Amerikaanse overheid gaat 4 miljard dollar meebetalen voor de verdere ontwikkeling.

De Kuilen

Door Geert Verstegen

In het najaar van 2020 heeft er een goed gesprek plaats gevonden tussen een recreatieondernemer en de milieuvereniging, over de plannen die hij had op de Kuilen in Langenboom. Hij zou graag op het voormalige motorcrossterrein een camping realiseren met royale kampeerplaatsen, sanitaire voorzieningen en een multifunctioneel ontspanningsgebouw/zaal. Verder bij het voormalige sanitairgebouw een horecafaciliteit met restaurant/brasserie, terras in lagen, multifunctionele zaal, het hele jaar open, bar/woonkamer, aangrenzend/aansluitend de receptie voor de camping en een shop voor de eerste levensbehoeften.

Volgens de ondernemer was hij op deze locatie gewezen door de wethouder van de gemeente Mill.

Dit alles is een mooi plan, maar volgens MLvC niet op deze plek. We

hebben dit de initiatiefnemer ook laten weten. Grotendeels gaat het hier om een natuurbestemming, alhoewel het er nu uitziet als een verlaten cross-

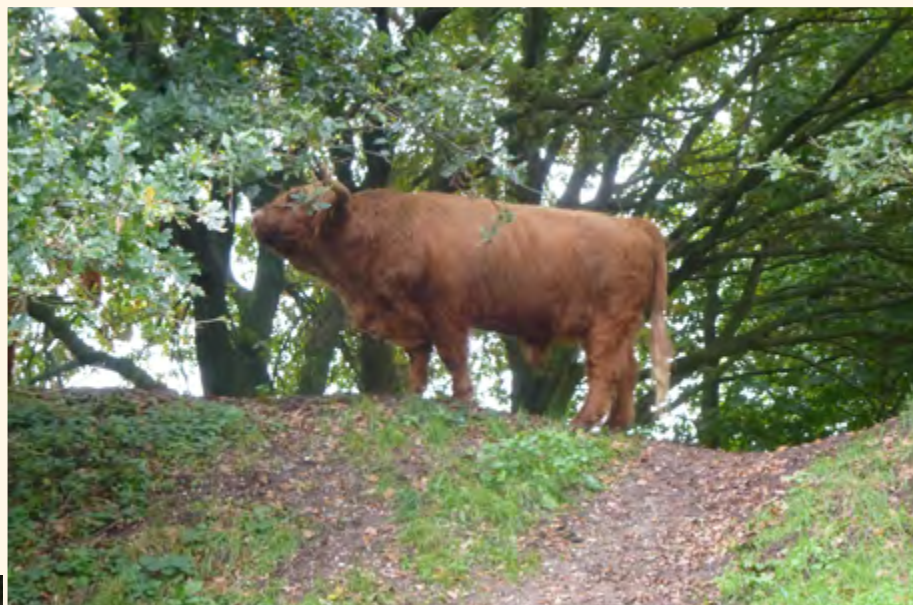
terrein. Ter vergelijking: als ergens een maisakker ligt met een woonbestemming dan kun je die ook niet kopen voor de prijs van landbouwgrond.

Wij gaan ervan uit, dat het gemeentebestuur zijn plicht om de natuurbestemming te realiseren serieus neemt. Temeer omdat de beoogde locatie belangrijk is in de verbindende functie tussen de Langenboomse bossen en de Kuilen. Ook was er nog een wens om een zandpad vanaf de Graafseweg voortaan als toegangsweg te gebruiken. Samen met de intensieve recreatie zou dat dit mooie gebied in tweeën snijden.

De milieuvereniging werd aangenaam verrast door een petitie: "red de Kuilen". Een lokaal initiatief met name vanuit Langenboom, waarbij de bevolking aangeeft te genieten van de Kuilen in

zijn huidige status en een voorziening zoals hierboven omschreven niet te zien zitten.

Gezondheid in de tang van de landbouw?

Door Geert Verstegen

Aspergillus fumigatus, dat ziet er gevaarlijk uit, maar is eigenlijk één van de meest voorkomende schimmels in onze omgeving. En maar goed ook. Terwijl aan de ene kant de fotosynthese zorgt voor de opbouw van organisch materiaal zoals de plantengroei, zorgt de schimmelwereld er weer voor dat dat materiaal weer afgebroken wordt en de afbraakproducten weer dienen als voedsel voor planten. De cyclus is rond en tot zover niets aan de hand.

Wat is er wel aan de hand?

We zien ons Land van Cuijk snel veranderen. Het beeld van wat verspreid liggende boerderijen en wat koeien in de wei maakt plaats voor een generationaliseerd buitengebied met groene woestijnen (weilanden van uitsluitend Engels raagrass) en steeds meer intensieve teelten. Daaronder de beruchte lelieteelt en graszodenbedrijven.

Met name in de bollenteelt wordt er driftig gespoten tegen allerlei schimmels. En daarbij krijgt de Aspergillus fumigatus ook het nodige mee, terwijl die op zich niet schadelijk is. Dat spuiten gebeurt met middelen uit de azolengroep. En nu wordt deze schimmel resistent tegen azolen.

Covid 19 en schimmels

“Voor een hervorming is het vaak chaos” stelt Roy Meijer, de nieuwe voorzitter van het Nederlands Agrarisch Jongerencontact¹. Naast melkveehouder is hij ook historicus; wellicht daarom deze wat ruimere blik. Ons land, de hele wereld, verkeert nu ongeveer gedurende één jaar in chaos. Miljoenen doden, de zorg overbelast,

ons sociale leven op de waakvlam en grote economische schade. Hiervan zijn we elke dag getuige geweest via allerlei media. Daar kan ik niks aan toe voegen.

Allereerst is het nu zaak om Covid 19 te bestrijden en vervolgens een volgende pandemie te voorkomen. De kracht van virussen, bacteriën en schimmels zit in twee dingen: de generatieduur is kort en ze zijn met velen. De generatieduur is de tijd die een organisme nodig heeft om voor vruchtbaar nageslacht te zorgen. Dat is namelijk het moment, dat het genetisch materiaal van de nakomeling goed of niet goed wordt bevonden voor de omgeving waarin het moet leven. De generatieduur van de mens is ongeveer 30 jaar. In een natuurlijke omgeving en volgens Darwins survival of the fittest vindt dan de ultieme test plaats. Dat is niet het overleven van de sterkste, maar van de best aangepaste. Een bacterie kan dat in 20 minuten en een virus deelt zo snel, dat je immuunsysteem het niet bij kan houden. Naast die korte generatieduur zijn ze met miljarden keer meer dan de mens. We zullen dus een manier moeten vinden om samen te leven met deze organismen en goed kijken naar de levensvoorwaarden van in dit geval schimmels en virussen. Zij passen zich razendsnel aan nieuwe leefomstandigheden, die de mens voor hen creëert, aan. Dit heeft gevolgen voor de bestrijding van het virus, maar geeft ook inzicht hoe we een volgende pandemie kunnen voorkomen.

Twee nieuwsberichten bereikten ons in deze Covid-periode.

1. *Een kwart van de Covid-patiënten op de IC is besmet met een levensbedreigende resistente schimmel². Die is heel moeilijk te bestrijden en de helft van deze patiënten overlijdt.*
2. *De volgende pandemie wordt uitgedroefd in kolossale kippenstallen. Een artikel in de Correspondent³. Schimmel ervaren wij als een vies en lastig iets. Wij brengen het in verband met bederf en vocht. Maar als afbrekers spelen schimmels dus een grote rol bij de biologische afbraak van dood plantaardig materiaal. We kennen ze als paddenstoelen, maar ook als gisten. Veel schimmels tussen de wortels van bomen maken mineralen toegankelijk voor opname en in ruil daarvoor krijgen ze suikers terug voor hun eigen voeding. Ze kunnen die zelf niet maken bij gebrek aan bladgroen.*

Maar vaak worden schimmels ook als lastig ervaren, bijvoorbeeld in de reguliere landbouw. Zij worden dan bestreden met middelen uit de azolengroep. Zo'n bestrijdingsmiddel eindigt dan altijd op azol.

Er komt nu een aantal zaken rond Covid 19 in beeld en wij hopen dat deze chaos tot hervorming leidt. Want het samenleven met virussen, schimmels en bacteriën vergt slim opereren. Zij zijn met meer en zij kunnen zich – zoals eerder gesteld – veel sneller aanpassen.

We moeten dus zorgen, dat ze niet met zo vele bij elkaar kunnen kruipen. Immers, ergens een mutatie in het veld leidt niet meteen tot een uitbraak.

Maar in een kippenstal in een vochtige en warme omgeving kan één mutatie leiden tot een uitbraak. Denk maar aan de besmettelijke vogelgriep.

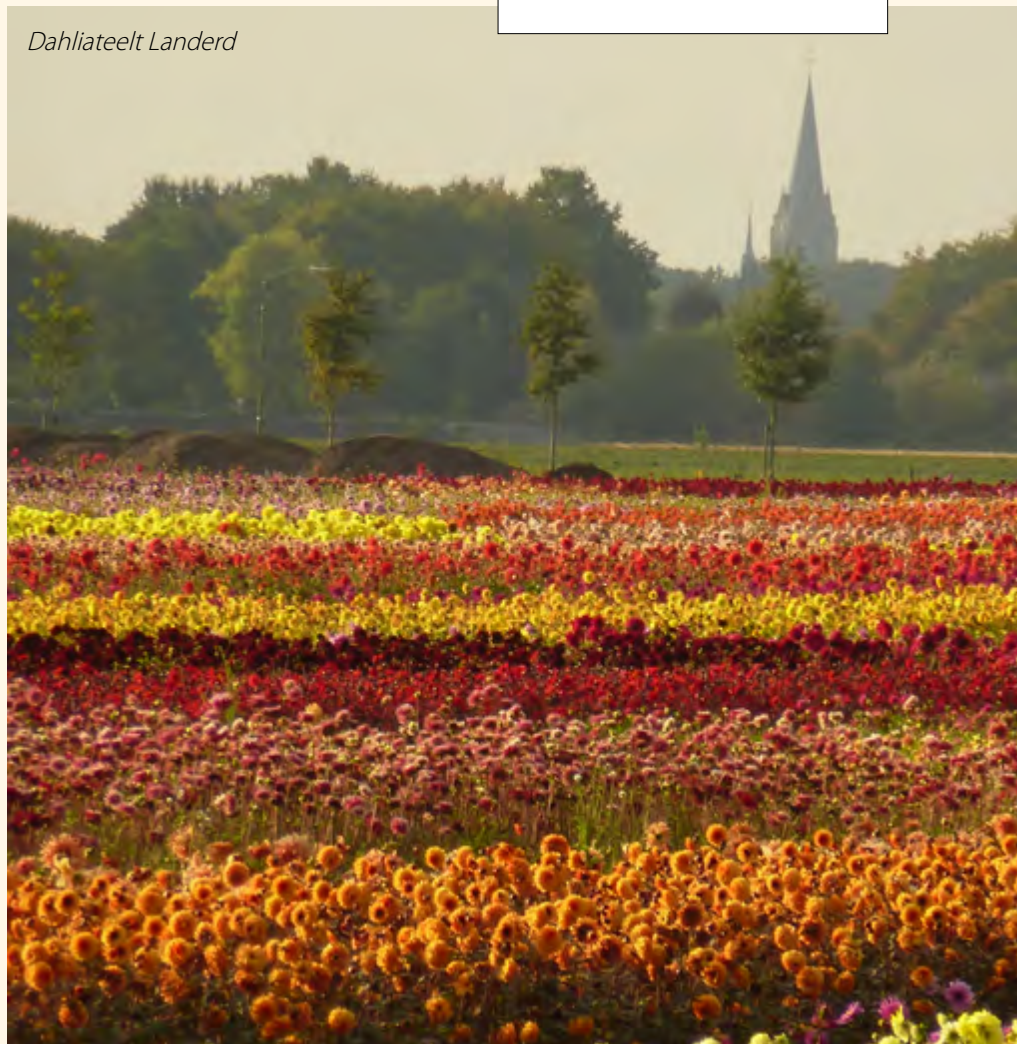
En in de plantenwereld hebben we ook zo'n variant. Nog niet zozeer door de monoculturen volvelds, maar in de composthopen van bijvoorbeeld de bollentelers. Daar gaan plantenresten aan het broeien en er is een restant bestrijdingsmiddelen aanwezig. Hierdoor wordt ook de *Aspergillus fumigatus* resistent. Reststromen uit de bloembollenteelt kunnen een risico voor de mens vormen. In deze composthopen van de bloembollenteelt zijn vaak azolen (triazolen, imidazolen) aanwezig. Deze stoffen zijn als fungicide (schimmelbestrijder) tijdens de teelt gebruikt en kunnen ertoe leiden dat bepaalde schimmelsoorten (met name *Aspergillus* spp.) resistentie tegen deze azolen ontwikkelen. Sporen van *Aspergillus* spp. kunnen zich snel over grote afstanden verspreiden⁴.

Schimmels planten zich dus voort via sporenvorming. Die resistente sporen waaien dus rond en belanden in de longen van de mensen. Meestal is er dan niets aan de hand, omdat het afweersysteem die schimmels weer opruimt. Maar als je een zwak immuunsysteem hebt, slaan ze wel toe. Je hebt zo'n zwak immuunsysteem omdat je onderliggend lijden hebt, zoals een coronabesmetting. De artsen proberen je dan te helpen met een schimmelbestrijder uit.....de azolengroep. Maar helaas, die helpen niet meer, omdat je buiten langs zo'n composthoop bent gefietst. Je hebt resistente sporen ingeademd.

"Al zo'n 15% van de coronapatiënten met een aspergillus-infectie heeft inmiddels een resistente variant en is daardoor nagenoeg onbehandelbaar. Overlevingskans is in zo'n geval nog geen 20%. Minister van Landbouw Carola Schouten bekijkt vanwege deze oprukkende resistentie of het gebruik van antischimmelmiddelen in de landbouw ingeperkt kan worden."⁵ Onze omgang met virussen, bacteriën en schimmels moet dus fundamenteel anders.

Dahliateelt Landerd

- 1 <https://app.nieuweoogst.nu/nieuws/2021/01/02/roy-meijer-voor-een-hervorming-is-het-vaak-chaos>
- 2 <https://www.nporadio1.nl/wetenschap-techniek/28190-levensbedreigende-schimmel-ontdekt-bij-kwart-coronapatienten-op-ic>
- 3 <https://decorrespondent.nl/11825/de-volgende-pandemie-wordt-uitgebroed-in-kolossale-kippenstallen/947411668500-2131c044>
- 4 <file:///C:/Users/Vobis/Downloads/advies-van-buro-over-de-risicos-van-de-bloembollenketen.pdf#5>
- 5 <https://www.nporadio1.nl/wetenschap-techniek/28190-levensbedreigende-schimmel-ontdekt-bij-kwart-coronapatienten-op-ic>

Geachte koning,

In deze editie van Bladgroen twee gastschrijvers, Peter Oosterhof en Welmoed Deinum, melkveehouders uit respectievelijk Drenthe en Friesland. Zij zijn lid van Kening fan 'e Greide (Koning van de Weide), een in Friesland geworteld burgerinitiatief dat zich inzet voor het behoud van het weidelandschap, de identiteit van de daarmee verbonden regio en de daar levende dieren en planten, in het bijzonder de weidevogels zoals de grutto. De beweging is aangesloten bij de Friese Milieufederatie (zie www.kingofthemeadows.eu). Zij schreven de Grondrede, die eerder werd gepubliceerd in de Volkskrant van 17 september 2020.

We spelen een gevaarlijk spel met de grond, de bodem van ons bestaan. Laten we leren van de grutto en de rode regenworm en voortaan anders gaan boeren en leven, zoals deze Grondrede betoogt.

Dinsdag was het Prinsjesdag, de dag waarop de Troonrede wordt uitgesproken. Logischerwijs was er veel aandacht voor de coronacrisis. Een crisis die ons allen raakt. Wij voelen net als u mee met iedereen die door deze crisis wordt getroffen.

Wij zijn twee boeren, aangesloten bij de burgerbeweging Kening. Kening is Fries voor koning en verwijst naar de koning van de weide, de grutto. Maar het kan ook voor al die andere natuurlijke koningen van ons Nederlandse cultuurlandschap staan.

Wij schreven zelf ook een rede, de Grondrede. Want naast de zorgen over de coronacrisis, maken wij ons ook zorgen over de Nederlandse bodem. Hoe je het ook wendt of keert en waar je ook woont, de bodem is waar alles begint. Grond, de bodem, de basis.

In de grond onder onze voeten speelt zich een magisch spel af, zij het voor ons verborgen. Misschien dat de bodem daarom ook niet een vast onderdeel is van de Troonrede. Toch zijn wij van mening dat zij meer aandacht verdient, ook in het beleid dat wordt gemaakt door uw Leden van de Staten-Generaal. Want, de grond waarop we ons voedsel produceren en waarop we met elkaar leven, is meer dan een bak met sediment. Het is een prachtig organisme. Maar we gaan er

te ruig mee om. Wij willen de Nederlander geen bak ellende voorschotelten, maar toch zetten wij een aantal belangrijke feiten op een rij.

Wereldwijd is een derde van de bodem gedegrademd. Er zijn wetenschappers die stellen dat als we ons voedselsysteem niet anders gaan organiseren, de hoeveelheid geschikte boerengrond in 2050 nog maar een kwart zal zijn van wat het was in 1960. Andere wetenschappers schatten dat het de natuur duizend jaar kost om 3 centimeter vruchtbare toplaag te creëren. Verandert er niets in hoe we met de bodem omgaan, dan kan over minder dan zestig jaar de hele vruchtbare toplaag verdwenen zijn. Het spel dat we spelen is gevaarlijk. Door het fysiek kapotmaken van de bodem, door de afname van organische stof, zoals door veelvuldig ploegen, door erosie, door bodemafdekking, bodemvervuiling, bodemverdrukking en klimaatverandering, wordt het leven onder de grond steeds stiller.

Maar het kan anders, als we de bodem weer op de eerste plaats zetten. Imke de Boer van Wageningen Universiteit (WUR) bepleit dat de draagkracht van de aarde de basis van de discussie wordt over duurzaamheid. En niet, zoals lang bepleit, het gelijkstellen van people, planet en profit. Hoe je het ook wendt of keert, zonder een ge-

zonde planeet, geen gezonde people en evenmin profit. En juist de coronacrisis heeft aangetoond wat het belang is van gezond voedsel van een gezonde Nederlandse bodem.

Op onze eigen bedrijven, wij zijn melkveehouders, zijn wij een nieuw pad ingeslagen. Het was voor ons een openbaring te zien dat door biodiversiteit te creëren op het land, zonder kunstmest, er ook gras groeit. Heel anders dan we op school geleerd hadden. Daar leerden we ingrijpen, niet: begrijpen. Op school ging het over toevoegen, terwijl weglaten zo veel meer brengt.

Natuurlijk, niet alles op het bedrijf gaat nu meteen goed. Er is nog veel te leren en te ontdekken. Wel zijn we opgehouden met het verdedigen van een vastlopend bedrijfssysteem. En tóch ontstaat het gevoel steeds meer zelf baas te zijn over de grond waarop onze voorouders al boerden. Hopelijk kan het in goede staat worden afgeleverd aan de volgende generatie. Een fundament voor een goed bestaan.

De troon van de grutto in veel Nederlandse weides is een hekpaal. Vanaf die paal vertelt de grutto al jaren een belangrijk verhaal. Uit onderzoek van de Universiteit Groningen (RUG) bleek dat in periodes van grote droogte, volwassen grutto's hun voedsel vinden

in weilanden die het best bestand zijn tegen de droogte. Weides met een gezonde bodemwerking, waar het grondwater bij de wortels van de planten kan komen, zelfs als het waterpeil door droogte laag is.

Die mooie, vochtige grond danken we aan een minder zichtbaar en voor de meesten minder esthetisch beest: de rode regenworm. Zeg: de koning van de bodem. In een gezonde Nederlandse bodem pendelt deze heen en weer om organisch materiaal aan het oppervlak naar beneden te trekken. Zo houdt de rode regenworm de bodem luchtig, zet organisch materiaal om in voedingsstoffen voor planten én maakt humus. Dit kleine onderkruip-sel verandert de bodem in een spons, die veel water en CO₂ kan opslaan. Met elkaar zorgen ze ervoor dat de grasmat

tijden van droogte goed doorkomt. Daarom zijn boeren zo blij met de rode regenworm.

Maar, net als de grutto, zijn er steeds minder rode regenwormen in het boerenland. Door mestinjectie en kunstmest wordt de bodem voor dit type worm onleefbaar. Zijn broertje én zusje (regenwormen zijn man en vrouw tegelijk), de grijze regenworm, leven wel door, omdat zij drijfmest kunnen drinken, maar zij beheersen niet het kunstje om de bodem lucht en water te geven, om te zetten in een vruchtbare spons. Bodems zitten oneindig complex in elkaar en dat is juist hun schoonheid. Want, al weten we iets over grutto's en rode regenwormen, we weten zo veel niet. Kunnen we kapotte bodems er weer

bovenop helpen? Zo ja, hoe dan? Kunnen we niet veel beter kijken en luisteren naar wat vogels, wormen en andere natuur ons te vertellen hebben?

Geachte koning: stimuleer de Nederlandse bevolking om deze weg in te slaan, om te boeren én te leven samen met onze bodem. Hiervoor is lange-termijnbeleid nodig. Wij stellen een nieuwe traditie voor: laten we vanaf nu iedere Prinsjesdag beginnen met een Grondrede.

De koning van de weide, de grutto, op zijn troon

Herenboeren in het Land van Cuijk

Door Sylvia van Duijnhoven

In dit interview vertellen Doreen de Hoog en Joyce Dost uit Sint Anthonis over hun plannen om een herenboerderij op te richten in het Land van Cuijk.

Wat is dat, een herenboerderij?

Een herenboerderij is een gemengd agrarisch bedrijf waar op een duurzame manier voedsel wordt geproduceerd. De boerderij is in eigendom van een coöperatie van zo'n 200 leden-huishoudens, de herenboeren. De boer wordt betaald door de leden van de coöperatie. Hij of zij teelt de gewassen en verzorgt de dieren. De herenboeren hoeven (net als vroeger!) hun handen niet vuil te maken maar dat mag wel. Zij krijgen iedere week verse groenten, fruit, eieren en vlees van hun eigen boerderij. De eerste herenboerderij werd in 2016 opgericht in Boxtel. Inmiddels zijn er 9 herenboerderijen in Nederland. Zij worden ondersteund door de Stichting Herenboeren Nederland (www.herenboeren.nl). Een herenboerderij is naar onze mening ook een vorm van goed rentmeesterschap. De coöperatie beheert het bedrijf met zorg voor de bodemvruchtbaarheid, het landschap en de natuur, zodat het bedrijf kan worden doorgegeven aan een nieuwe generatie.

Hoe kwamen jullie op het idee om een herenboerderij op te richten in het Land van Cuijk?

De gemeente Sint Anthonis werkt hard aan de transitie van het buitengebied. Door onder meer strengere regelgeving en maatschappelijke druk op het gebied van dierenwelzijn, milieu en klimaat zal een groot deel

van de meer dan 300 veehouderijen in de gemeente de komende jaren stoppen. Dat zal een grote impact hebben. Om het buitengebied leefbaar te houden, begeleidt de gemeente de agrariërs bij het maken van keuzes en bij het vinden van een nieuwe functie voor hun gebouwen en grond. Om ook de burgers in het buitengebied te inspireren, organiseerde de gemeente in november 2020 een online talkshow over herenboeren (die nog steeds te bekijken is via het YouTube-kanaal van de gemeente.) Herenboeren is immers bij uitstek geschikt om samen verandering te weeg te brengen: boeren en burgers. Een week na de talkshow organiseerde de gemeente een online vragenuurtje, waaraan wij allebei enthousiast deelnamen. Doreen belde Joyce na afloop en stelde voor om samen de kar te trekken. Jacco Rajmakers sloot zich bij ons aan. Hij had de uitzending van Tegenlicht over plattelandspioniers gezien en dacht meteen: "als er hier een initiatief komt wil ik meedoen!" De gemeente juicht ons initiatief toe. De ruimte is er, de uitdaging is nu om voldoende deelnemers te vinden.

Hoe ver staat het nu met jullie plannen?

We hebben al veel positieve aandacht gekregen, in de pers maar ook van mensen die overwegen om herenboer te worden. Er is nu een kartrektersgroep van 7 mensen en daarnaast zijn er 6 mensen die de kartrektersgroep ondersteunen. Deze 13 mensen variëren in leeftijd van 25 tot 81 jaar! Zij hebben heel verschillende achtergronden maar wel vaak affiniteit met

het agrarische, van thuis uit of door hun opleiding. In februari hadden we met z'n twaalfen onze eerste online kennismakingsbijeenkomst. Daar was ook Boudewijn Tooren van de Stichting Herenboeren Nederland bij aanwezig. We hebben een datum gepland om naar Boxtel te gaan om daar te gaan kijken. We gaan ons oriënteren op de andere herenboerderijen. Iedere boerderij heeft zijn eigen lokale kleur. We gaan uitzoeken wat er past bij het Land van Cuijk. Als we straks in grote lijnen weten hoe we onze herenboerderij willen gaan opzetten, communiceert dat ook makkelijker met mensen die geïnteresseerd zijn in ons initiatief. Dan kunnen we op zoek naar ongeveer 200 herenboeren en daarna naar een boer en uiteraard een locatie. We hopen al deze stappen voor de zomer van 2022 te kunnen zetten.

En dan kan de boer aan de slag?

Ja, dat is de bedoeling! We willen zo veel mogelijk volgens de principes van de biologische landbouw produceren. Stichting Herenboeren Nederland noemt dat natuurgedreven. Onze herenboerderij kan niet gecertificeerd worden, dat is alleen mogelijk voor biologische bedrijven die hun producten verkopen. Onze bedoeling is in eerste instantie vooral veel verschillende soorten groenten te telen. Daarna komen er dieren op de boerderij, te beginnen met kippen. Later komen er wellicht ook scharrelvarkens en eventueel vleesvee. Melkvee is een ander verhaal, dan moet de boer op de herenboerderij wonen en moet de coöperatie zelf de melk kunnen verwerken.

Het bomenproject

Door Gerard Hermsen

Het sociale aspect vinden wij ook heel belangrijk. De leden van de coöperatie bepalen gezamenlijk wat er geteeld wordt. Naast groenten van het seizoen, waaronder ook vergeten groenten, denken wij bijvoorbeeld aan appels, peren, pruimen, bessen en noten. Met al die verschillende soorten stimuleren we ook nog eens de biodiversiteit.

Hoe zit het met de kosten?

Herenboeren betalen € 2.000,- inleggeld. Daarvoor zijn zij voor 1/200 deel eigenaar van de coöperatie. Van dat geld wordt de boerderij ingericht en worden gereedschappen en machines aangeschaft. Daarnaast betalen de herenboeren een wekelijkse contributie van rond de € 10,-. De precieze hoogte van de contributie wordt door de coöperatie bepaald. Van de contributie wordt de boer betaald en wordt bijvoorbeeld pootgoed gekocht. De boer is overigens in dienst van Stichting Herenboeren Nederland, waar hij of zij ook wordt opgeleid. De stichting heeft ook een pool met invallers die bij kunnen springen op de boerderij tijdens drukke periodes of als de boer er tijdelijk niet is.

Wil je meer weten of heb je interesse om herenboer te worden? Neem dan contact op met Joyce en Doreen: herenboeren.landvancuijk@gmail.com.

Foto: Joyce Dost en Doreen de Hoog

Veertigjarig jubileum MLvC

Dat jubileum was dus in 2020. De aanvankelijk geplande feestelijke activiteiten gingen vanwege Corona niet door en als alternatief ontstond het idee voor het planten van een boom in ieder dorp van het Land van Cuijk. Het planten van bomen als bijdrage aan verduurzaming en om hun bijdrage aan een betere leefomgeving is de laatste tijd regelmatig aan de orde en wij kunnen ons daar in vinden. Door het planten van een boom in ieder dorp brengen we de aandacht voor onze doelstellingen dicht bij de mensen. Het budget voor het jubileumfeest is beschikbaar voor ons 'bomenproject'. Daarnaast zijn we al in vergevorderd overleg over de bijdrage van anderen.

Samenwerking

Het bomenproject kunnen we niet alleen realiseren. Inmiddels hebben alle vijf gemeenten ingestemd met het idee van het planten van een boom in elk dorp. De groenbeheerders van elke gemeente die verantwoordelijk zijn voor het groen in hun gemeente zijn op de hoogte. Ook zij reageerden

enthousiast en verdere afspraken kunnen worden gemaakt.

Het kan niet stoppen bij de betrokkenheid van de groenbeheerders. Daarom hebben we alle wijk- en dorpsraden benaderd. Die reageren in grote mate enthousiast en komen met aanvullende voorstellen. Er is al een aantal bewoners die meedenken over de plek voor een boom, over het soort boom, over de nazorg. Daarbij willen we graag mensen vinden die contact met de dorps/wijkraad en de coördinator van onze vereniging houden. Nog steeds zijn nieuwe aanmeldingen welkom, dat kan altijd via ons secretariaat telefonisch (0485 – 45 10 71) of per mail (secretariaat@mlvc.nl).

Voortgang

Het planten zelf gaat in het najaar van 2021 plaatsvinden. In de tussentijd is er nog behoorlijk wat werk te verzetten. Maar het project krijgt steeds meer vorm en het enthousiasme groeit alvast. Milieuvereniging Land van Cuijk is ervan overtuigd met dit project een bijdrage te leveren aan duurzaamheid, aan een betere wereld met schonere lucht en een prettiger leefomgeving.

Granuliet in de Kraaijenbergse plassen.

Door Henk Teusink

Ruim 40 jaar heeft de firma Smals er over gedaan om gigantische hoeveelheden zand en grind uit de Cuijkse bodem te halen. Wat overbleef was een reeks aaneengesloten plassen van in totaal ongeveer 450 hectare. Sommigen vinden het vernieling van het landschap, anderen zien er een verrijking van de natuur in en zien daarnaast kansen voor grootschalige recreatie. Persoonlijk kies ik voor het eerste, maar wel met de kanttekening dat de vernieling fraai en op een natuurlijke wijze is afgewerkt. De plassen zijn diep, er moesten uiteindelijk veel bouwstoffen worden gewonnen. Maar op veel plaatsen zijn de

oevers verontdiept en zijn er eilandjes aangelegd, waar vogels dankbaar gebruik van maken. Aan de Wielweg bij Beers is 17 hectare plas weer helemaal dichtgegooid en zijn grasland, houtsingels, fruitbomen en plas-drasgebied teruggekomen. Dat is wat je ziet, maar niet alles wat je ziet is wat het lijkt.

Via met name een tv-programma is landelijk ophef ontstaan over het op grote schaal storten van zogeheten granuliet in de plas "over de maas" bij Alphen Gelderland.

Bij de firma Bontrup in Amsterdam wordt granietgesteente, dat wordt gewonnen in steengroeves in Schot-

land en Noorwegen, verwerkt tot grondstof voor de bouw. Het overgrote deel gaat naar de asfalt-en betonmarkt. Wat overblijft, is een slibachtig materiaal dat wordt gemengd met polyacriëlamide, granuliet. Materiaal waar de firma Bontrup verder niks mee kan en kwijt moet. Het is dit materiaal dat gedumpt wordt in plassen en ook in de Kraaijenbergse Plassen. De natuurlijk uitzijende oevers, de eilandjes, het strandje bij Beers, het grasland aan de Wielweg, het zou allemaal zomaar kunnen bestaan uit en door granuliet.

Kan dat zomaar? De minister voor Milieu en Wonen heeft de Tweede

Kamer laten weten dat granuliet de status van “grond” heeft en niet de status bouwstof en het dus gewoon gebruikt kan worden om plassen te verontdiepen. Zoiets van: als je stank maar odeur noemt, stinkt het niet meer.

Hoeveel granuliet in de Kraaijenbergse Plassen is gestort is niet duidelijk. Wat granuliet voor het milieu betekent ook niet, al betogen de minister, Rijkswaterstaat en firma Bontrup, dat het allemaal geen kwaad kan. Wat we wel weten is dat alleen aan de Wielweg 160.000 ton granuliet is gestort. Verder zijn er onder verantwoordelijkheid van Rijkswaterstaat honderdduizenden tonnen granuliet op verschillende plekken gedumpt, maar de vraag is: waar? Lopende onderzoeken moeten

antwoord geven op deze vragen: waarvoor is granuliet precies gebruikt, in welke hoeveelheden en waar ligt het eigenlijk? Maar vooral de vragen wat granuliet doet met de kwaliteit van het zwemwater, wat het kan betekenen voor het onderwaterleven, of kinderen veilig kastelen kunnen bouwen met het zand op het strandje in Beers, houden vele betrokkenen bezig. Dat daarover nog geen enkele duidelijkheid bestaat, bleek wel in een discussie in de Cuijkse politiek. Op alle vragen die werden gesteld moest de verantwoordelijke wethouder het antwoord schuldig blijven en verwees hij naar een lopend Arcadisonderzoek. In april zouden we meer te weten komen, dan gaat Arcadis rapporteren. Wij zijn benieuwd en sceptisch.

Uiteindelijk hebben we enige ervaring met Rijkswaterstaat. De economische belangen zijn groot, het storten van granuliet is de goedkoopste manier om van de troep af te komen voor firma Bontrup en Rijkswaterstaat heeft er alle belang bij dat Bontrup door kan gaan met levering van bouwstoffen. Dat volksgezondheid en ecologie ondergeschikt gemaakt worden aan economische belangen, zien we vaker en dat is dan ook de reden dat we als milieuvereniging de komende rapportage en de daarop volgende discussie nauwgezet in de gaten zullen houden.

JAARGANG 42 - 1

Ontwerp en druk: dotkom design, Sint Anthonis